

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Quæstio IV. De Proprietatibus & attributis S. Theologiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

propter quam, adæquate sumptam, vt inductione patet.

Ratio verò specialis pro Theologia, cuius in assertione mentionē fecimus est, quòd nec S. Thomas vsquam alterius rationis formalis meminit, quā diuinę reuelationis obscure, vel reuelabilitatis; vt præcedenti dub. vidimus: & per hanc ipsam, ibidem declaratam, rationem formalem obiectiuam Qua, siue propter quam, Theologia sufficienter & adæquatè distinguitur ab omnibus alijs habitibus. Nullus enim alius habitus, præter Theologiam supernaturalem in genere, assentitur conclusioni, propter assensum supernaturalem principij reuelati: nec vllus habitus præter Theologiam nostram, assentiri potest conclusioni, propter principium reuelatum, vt creditum fide diuina, seu propter ipsum assensum fidei circa principium reuelatum; vt eodem dub. præcedenti declarauimus.

11 Obijcitur; Visibile, audibile, tangibile, &c. constituunt rationem formalem obiecti visus, auditus, tactus, &c. ex communi sententia, apud Caietanum hic q. 1. a. 3. & alios Doctores; conuenienter ipsi etiam Aristoteli, lib. 2. de anima. text. 62. 63. & 66. & tamen nec sunt ratio formalis Quæ, nec ratio formalis Qua, siue propter quam. Nam ratio formalis obiectiuam Quæ visus est color vt color, in latissima significatione, prout etiam includit lumen; Ratio formalis Qua, siue propter quam, est lumen: Ergo visibile, est ratio quædam formalis obiecti visus sub qua, distincta ob vtraque ratione Quæ, & Qua, siue propter quam. Responderetur, visibile, audibile, &c. dupliciter accipi posse; primo quasi passiuè pro sola denominatione extrinseca à visu, auditu;

vt idem sit, quod posse videri, audiri; & hac ratione visibile, audibile, & similia nullo modo sunt ratio formalis obiecti, vt dictum assert. 3. Secundò accipi possunt actiuè, prout significant ipsam vel causalitatem, seu vim actiuam obiecti materialis, in quantum est non solum terminatum, sed motiuum potentie ad actum suum. Et hac ratione visibile, audibile, non aliter, quam de obiecto scibili ex Caietano supra diximus, includit duplicem rationem formalem obiecti visus, auditus, &c. nimirum rationem Quæ, & rationem Qua, siue propter quam; ac proinde nec hac quidem ratione constituunt peculiarem rationem formalem obiecti, distinctam à ratione Quæ & Qua, sed sunt ipsum obiectum formale adæquatum visus, auditus, constitutum ex ratione Qua & Quæ, in quantum est actiuum, seu motiuum potentie; vt satis declarat etiam ipsè Aristoteles lib. 2. de anima cit. text. 66.

Neque enim ipsa causalitas obiecti, in quantum est motiuum potentie ad actum, aliter potest explicari, quam tum ex parte rationis formalis Quæ, principaliter mouentis & terminantis actum: tum ex parte medijsiue modi, quo obiectum Quod mouet potentiam ad actum; siue nimirum mediantibus his vel illis speciebus, siue mediante hoc vel illo principio, seu lumine, &c. Et hac ratione etiam concedi potest, scibile, visibile, audibile, quæ talia &c. esse rationes formales obiectiuas, seu potius obiecta ipsa formalia, quibus habitus vel potentie distinguantur; quamuis idcirco minime dicantur rationem aliquam sub qua, distinctam à ratione formali Quæ & Qua, vt etiam supra ex Caietano hic q. 1. a. 3. retulimus. Atque hæc de obiecto Theologiæ satis.

QVÆSTIO IV.

De Proprietatibus, & attributis Theologiæ.

S. Thomas 1. p. q. 1. a. 3. 4. 5.

Resolvitur hæc quæstio quinque dubijs. I. *Utrum Theologia habitus sit naturalis & acquisitus, an supernaturalis & infusus.* II. *Utrum Theologia sit vnus habitus, seu vna scientia, an verò plures.* III. *Utrum Theologia sit scientia speculatiua, an practica.* IV. *Utrum Theologia certitudine alijs habitibus & scientijs naturalibus antecellat.* V. *Utrum Theologia dignitate eosdem simpliciter superet.*

DVBIVM I.

Utrum Theologia habitus sit naturalis & acquisitus, an supernaturalis & infusus.

Ad S. Thom. 1. p. q. 1. a. 3.

Proprietates seu attributa Theologiæ, quædam sunt quasi transcendentiæ; alia magis propria; eademque vel absoluta, vel respectiua: de singulis breuiter & ordine dicendum. Inter attributa verò transcendentiæ, controuersum maximè est, an Theologia sit habitus naturalis & acquisitus, an vero supernaturalis & infusus; cuiusque dubitationis resolutio in primis dependet

ex ratio.

ex ratione formali obiectiua Theologiæ, à qua sumitur scientiarum specificatio & distinctio, vt dictum quæst. præced. dub. 2.

Sunt autem de præsentia dubitatione quatuor Doctorum sententiæ, Prima sententiæ est, esse habitum simpliciter supernaturalem, adeoque per se infusum. Ita expressè docet Suarez 3. part. tom. 2. disp. 19. sect. 3. post assert. 2. Idem sentire videntur Heruæus, quodlib. 5. quæst. 19. & Scotus in 3. d. 34. & 35. quæst. vn. quo vtroq; loco doctrinam, qua ex principijs fidei cognoscuntur conclusiones, ipsiq; assentimur, vocat scientiam infusam, vt retulimus supra q. 2. dub. 2. Item Molina hic q. 1. art. 2. disp. 1. simpliciter asserit, assensum Theologiæ esse supernaturalem, quamuis eius causa seu ratio partialis sit naturalis, ad eum modum, quo actus fidei, spei, & caritatis sunt supernaturales, etsi partialis eorum causa itidem sit naturalis.

Et eodem art. 2. disp. 2. dicit, habitum Theologiæ esse acquisitum supernaturalem, ppter concursum fidei infusa ad eius generationem. Quod, ne sit implicatio in adiecto, sic equidem intelligo, vt acquisitum vocet, iuxta eum sensum, quo etiã inferi⁹ assert. 3. S. Thomam interpretabimur. Alias enim quod intrinsecè supernaturale est, in genere habitus, propriè ac strictè acquisitum dici non potest, vt inferius dicemus. Eandem sententiã indicat Henricus Gandauensis in Sum. a. 8. q. 2. asserens, hanc scientiam excedere hominis speciem, et ex partibus naturalibus, attingi non posse, sed solum per gratiam. Bonauentura q. 4. prolo. sentit. hanc scientiam imprimi à Deo. Alensis 1. p. q. 1. n. 4. a. 2. vocat modum huius scientiæ modum sciendi per inspirationem, non per humanam (naturalem) rationem; item scientiam traditam secundum spiritum diuinum, non humanum etc. Idem sentiunt S. Thomas, & Aureolus assert. 1. & 2. citandi.

Secunda sententiã est, priori è diametro opposita esse habitum tam in se, & quoad substantiam, quã ex ratione formali obiectiua proxima, merè naturalem & humanum ac proinde acquisitum; tamen si supponat reuelationem diuinam, tanquam conditionem materiale ex parte principiorum. Ita sentit Gabriel Vasquez hic disp. 1. numero 8. & disp. 5. num. 4. cum alijs citatis supra quæst. 2. dub. 2. qui docent, Theologiam esse habitum solummodo opinatiuum, seu fidei humanæ. Qua de causa etiam idem Vasquez disp. 1. num. 9. docet, posse Theologiam manere in Hæretico, etiam quoad actum secundum, siue exercitium.

Tertia sententiã est, Theologiam esse, quoad substantiam, habitum naturalem & acquisitum; nihilominus tamen aliquo modo supernaturalem, propter concursu fidei supernaturalis, velut habitus principiorum Theologiæ, adeoque ob rationem obiectiuam supernaturalem saltem inadæquatam. Significat Franciscus Albertinus tom. 1. princip. 3. coroll. 2. n. 20. vbi ait: *Ratio assentiendi conclusioni Theologica est lumen supernaturale, mixtum lumine naturali. Unde sequitur, quod conclusio Theologica non potest dici simpliciter naturalis: quia certitudo*

conclusionis Theologica est diuersa à alterius speciei. Similia habet Gregori⁹ de Valètia hic q. 1. p. 3. s. 2. & 3.

Quarta sententiã est, huic opposita, esse habitum supernaturalem intrinsecè ac quoad substantiam, naturalem vero quoad modum; & propriè ac simpliciter acquisitum, non infusum. Ita Petrus Fonseca lib. 6. Metaph. cap. 1. q. 6. sect. 8. vbi ait, vtramque & fidem, & Theologiam esse supernaturalem; illam tamen infundi, hanc verò à nobis, concurrente etiã illa, acquiri: nisi fortè ad mentem nostram assertionis 3. locutus sit. Idè docet Christophor⁹ Gillius lib. 1. Theolog. tract. 4. cap. 12. num. 6. & 7. Idem significat Bannes hic q. 1. art. 1. dub. 1. vbi Theologiam simpliciter vocat supernaturalem, Et tamen ibid. q. 1. a. 3. ad 1. *Lumen Theologicum*, (quo nomine videtur habitum intelligere) vocat *acquisitum*. Item Zumel hic q. 1. art. 3. quæst. 2. dicit, *Theologiam esse scientiam supernaturalem, que superat comprehensionem humanæ mentis*. Et quæst. 1. art. 7. quæst. 1. dicit, fidem esse habitum infusum, Theologiam vero nostram *humano studio comparatam*.

Pro resolutione huius dubij supponimus, quod supra q. 1. dub. 2. docuimus, in Theologis etiam Orthodoxis duplicem dari habitum Theologiæ, vnam qui simpliciter talis est & dicitur; alterum Theologiæ opinatiuæ.

Assertio I. *Habitus Theologiæ simpliciter dictæ (cuius rationem hæcenus explicauimus) est supernaturalis intrinsecè & quoad substantiam.* Ita omnes authores pro prima & quarta sententiã relati; vt proinde hæc iure communis sententiã dici possit; quam non obscure etiam indicat, S. Thomas hic q. 1. art. 3. ad 3. vbi ait, sacram doctrinam, siue Theologiam, esse velut impressionem quandam diuinæ scientiæ. Probat. Omnis habitus cuius ratio formalis obiectiua immediate & adæquatè est supernaturalis, is necessario etiã ipse in se, & quoad substantiam, supernaturalis est: Sed Theologiæ ratio formalis obiectiua immediata & adæquata est supernaturalis: Ergo etiam ipsa in se, & quoad suam entitatem ac substantiam, supernaturalis est. Maior probatur. Quia ex comuni & certa S. Thomæ, aliorumq; Doctorum sententiã, ratio ac specificatio intrinseca habituum desumitur à ratione formali obiectiua, vt dictum quæst. præced. dub. 2. & 3.

Minor constat ex eodem dub. 2. vbi etiam ex communi doctrina S. Thomæ 1. 2. q. 109. art. 1. & 3. contra Gabrielem & alios quodã, apud Bellarminum lib. 1. de grat. & lib. arbit. cap. 6. Gregorium de Valentia t. 3. q. 6. p. 1. Vasquez hic disp. 4. n. 23. & d. 5. num. 44. & 214. & in 1. 2. disp. 187. tanquã certum suppono, actum diuinæ fidei esse supernaturalem, etiam quoad substantiam.

Secundo omnis act⁹, procedens ex duabus causis efficientibus, naturali vna tanquã potètia, & supernaturali altera, velut habitu, est act⁹ intrinsecè supernaturalis; vt videre est in actibus omnium virtutum supernaturalium: sed actus siue assensus Theologiæ procedit quidem effectiue à naturali potentia intellectu⁹; at simul tamen etiã aliquo modo (mediate) à fide, velut habitu principiorum Theologiæ: Ergo &c. Vbi iã simul etiam ex Aureolo, Molina,

& alij, notauius, actū ex duabus eiusmodi causis procedentem quo ad rationē supernaturalitatis nō sequi partē deteriorē. Quod si actus Theologiae intrinsecē supernaturalis est, necesse est, etiā habitū ipsum Theologiae intrinsecē supernaturalē esse.

Tertio, nullum Ens naturale per se & necessariō, quoad suā entitatem ex genere suo vniuerso, depēdet à causa particulari intrinsecē supernaturali, qua talis est; quia natura sibi ipsi in suo genere & ordine sufficit; & uti non amat superflua, ita in necessarijs non deficit: Sed Theologiae habitus per se, & ex suo genere vniuerso pendet necessariō, à causa particulari supernaturali, qua talis est; nimirum ab ipso habitu fidei, ut elicente assensum supernaturalem, Ergo, &c.

Quarto, si habitus Theologiae, quoad entitatem & substantiam, esset naturalis; tunc ordo quoque eius siue habitudo, tū ad ei⁹ rationē formale obiectiuam, tum ad habitum & assensum principiorū, ex quo necessariō dependet, esset quoque naturalis; cum omnis respectus siue habitudo transcendentalis alicuius habitus ad rationē obiectiuā, sit eiusdem ordinis & generis cum ipso habitu; nec enti naturali conaturalis & innata esse possit habitudo seu respectus intrinsecē supernaturalis: sed dici nō potest, habitudinē illam Theologiae ad rationem formalem obiectiuam seu habitum & assensum principiorū, esse intrinsecē, naturalem, quandoquidē omnis motus, siue tendentia, & relatio specificatur à termino &c. Ergo nec ipse habitus Theologiae, potest intrinsecē esse naturalis.

Assertio II. Idem habitus Theologiae simpliciter dicta, est etiā per se ac ex suo genere infusus; non verò propriē & strictē acquisitus. Ita sentio cū authoribus primae sententiae: vbi simul suppono, habitū propriē & strictē acquisitū esse, qui nostris actibus conaturali efficiētia Physica producit & acquiritur; infusum verò, qui excedit vires & facultatē humanā naturae, nostrisq; adeo actibus modo explicato produci nō potest, sed à Deo efficitur; esto nostris aliqñ actibus dispositiue acquiratur; uti omnium virtutum habitus supernaturales, ab adultis acquiri & comparari possunt. Probatur assertio ex praecedenti assertione certissima consecutione. Nullus enim habitus supernaturalis quoad substantiā, potest esse habitus propriē & strictē (modo explicato) acquisitus; esto possit aliqñ esse per se infusus, & quoad substantiā naturalis, ut de speciebus angelicis docetur: Theologiae habitus est intrinsecē & quoad substantiā supernaturalis, ut dictū assert. praec. Ergo &c.

Maior sumitur ex generali doctrina S. Thomae in 1. 2. q. 5. 1. a. 4. vbi generatim omnes habitus supernaturales docet esse per se infusos. Verba ei⁹ sunt: *Dicendum, quod duplici ratione aliqui habitus homini à Deo infunduntur. Ratio prima est, quia aliqui habitus sunt, quibus homo bene disponitur ad finem excedentem facultatem humanam naturae, quae est vltima & perfecta hominis beatitudo; (quibus verbis S. Thomas omnes habitus supernaturales comprehendit.) Et quia habitus oportet esse proportionatos ei, ad quod homo disponitur secundum ipsos, ideo necesse est, quod etiam habitus ad eiusmodi finem disponentes, excedant facultatem humanam naturae: unde tales habitus (vtique supernaturales) nunquam possunt homini inesse, nisi ex infusione diuina; sicuti*

est de omnibus gratuitis virtutibus. Ita S. Thomas cui proinde, ut & communi Thomistarum, aliorumq; Theologorum doctrinae repugnat, dicere aliquē habitū esse intrinsecē & quoad substantiā supernaturalem, & tamē simul propriē acquisitum.

Ratio generalis desumitur ex improportione intrinseca potentiae naturalis producēdi conaturaliter effectiue, etiam mediante actu, habitū supernaturalem: eo ipso quod nō est principii cōpletū in actu primo ad actū supernaturalem, ut suo loco docetur. Alias ratio nulla esset, cur nō in adultis habitus virtutum supernaturalium, ut fidei, spei, & charitatis &c. mediantibus actibus, effectiue quoque producerentur. Quocirca equidem haec duo inter se coniungere & conciliare non possum, ut habitus aliquis intrinsecē sit supernaturalis, & tamen propriē acquisitus, prout auctores quartae sententiae sentire videntur; nisi forte de habitu acquisito latiore aliquo significato locuti sint; quod si fecerunt, nihilominus tamen in modo loquendi à recepta S. Thomae & aliorum Theologorum sententia recesserunt.

Secundo probatur eadē assertio, Quia si Theologia esset habitus acquisitus, saltē cū aliqua intentione & extensione, diuturniori aliquo exercitio actuū mediātē, cōiunctus, tunc nō subito, quouis actu contrario heresis, habitus ille totus, quoad substantiam amitteretur: sed amitteretur: Ergo. Minorem ex comunī recentiorum sententia tradit Gregorius de Valentia hic q. 1. punc. 5. §. 2. Et si contrarium cum Maiore in 4. quest. prol. assertat Vasquez hic d. 7. num. 9. & disp. 4. n. 23. Et ratio videtur esse, quia si Theologia habitus quoad substantiam maneret in heretico, cum aliquo fidei errore, tunc eo uti posset; quia habitibus utimur, quando volumus: at verò eo uti non potest; cum careant habitu principiorum, nimirum ipsa fide, à qua necessariō vsus Theologiae simpliciter dictae dependet. Maior propositio probatur. Quia habitus acquisiti, eo modo amittuntur, quo acquiruntur, nimirum successiue & pedetentim, iuxta proportionem actiuitatis contrariorum actuum, adeoque impossibile est, ut intensus quilibet habitus acquisitus vnico, & quouis remisso actu contrario deperdat, ut videre est etiam in omnibus naturalibus qualitatibus habitibus contrarium, & latitudinē aliquā intensiōis; speciatim verò in ceteris habitibus acquisitis.

Nec obstat, quod quouis actu heresis amittatur fides, à qua tamen veluti habitu principiorum pendet Theologiae habitus. Hinc enim quidem consequitur, Theologiae habitum amitti seu deperdi quoad vsum & exercitium; sed non etiam quoad suam substantiam & entitatem; siquidem habitus Theologiae acquisitus sit, nō infusus. Habitus enim acquisitus dependet quidē necessariō etiā quoad vsum, atque etiā in fieri, ab habitu principiorum, eiusue actu: at immediatē quoad substantiam in esse & conseruari non item; cum sint duo habitus realiter distincti; qui quoad entitatē suā essentialē depēdentia per se immediatē nullā habent. Unde etiam per impossibile subito & vnico actu remisso amitteretur intensus aliquis acquisitus habitus primorū principiorū, nihilominus

tamen.

tamen habitus scientiarum, quoad entitatē suam aliquandiu permanent; donec contrarijs actibus, aut ipsa forsitan etiā cessatione vsus, successivē destruerentur. E contrario vero si dicamus habitū Theologiæ simpliciter dictæ supernaturalē & infusum esse, faciliē explicari & intelligi potest, eum per vñū actum hæresis, simul cum ipsa fide, saltē demeritoriē destrui; vti & cæteras virtutes infusus.

Et confirmatur vtrāq; præcedens assertio, ex scriptura: quæ scientiā, vt apparet, nō obscurē subinde donis gratiæ adnumerat. Vt Sap. 10. v. 10. *Dedit illi scientiam Sanctarum.* Ierem. 3. v. 15. *Dabo vobis pastores iuxta cor meum, & pascant vos scientia & doctrina.* Ephes. 4. v. 11. *Dedit alios pastores & Doctores ad consummationē sanctorum.* Et 1. Cor. 12. v. 30. cætera inter munera diuina numerantur etiam *Doctores*: & mox additur; *AEmulamini autem charismata meliora.* Et ibidem superius v. 8. dicitur: *Alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ; alij autem sermo scientia secundum eundem spiritum.* Et rursum cap. 13. v. 8. *siue scientia destruat.* Quibus locis significari Theologiam, sentiunt cum Caietano in commentarij eius Epistolæ, Molina hic. q. 1. art. 2. disp. 1. Gregorius de Valentia q. 1. p. 3. post S. Augustinum lib. 14. de Trinit. cap. 1. Nec dubiū, quod Apostolus illic de habitu quodā infuso loquatur.

Accedit, quod Aureolus q. 1. prolog. a. 3. adductis testimonijs probat, Theologiam, etiam illam esse sapientiā, de qua sancti mentionem faciunt, & ad quam conatur peruenire, vt diximus etiā q. 2. dub. 5. Quomodo autem eidem vtrique assertioni non aduersetur S. Thomas, dicitur assert. sequent.

Assertio III. Idem tamē Theologiæ habitus dici potest aliquo modo naturalis & acquisitus, quoad modū. Hæc videtur mens S. Thomæ hic q. 1. a. 6. ad 3. vbi dicit, *hanc doctrinam (Theologiam) per studium haberi; licet eius principia ex reuelatione habeantur.* Id quod secundum doctrinam S. Thomæ intelligi minimē potest, de studio merē humano & naturali. Quia sicut cuiuslibet scientiæ studium inuoluit assensum, vsus & exercitationem, ex quibus conclusiones eiusdem scientiæ deducuntur, ita studium hoc, iuxta eundē S. Thomam, docentem habitum fidei, esse habitum principiorum Theologiæ, vt dictum q. præc. dub. 2. inuoluit etiam vel maximē ipsum assensum diuinæ & supernaturalis fidei, vel assensum principiorum Theologiæ; qualis tamen assensus fidei sine gratiæ auxilio haberi non potest, vt in pluribus concilijs definitur. Intelligitur ergo S. Thomas de studio, non quo efficienter à nobis producatur habitus Theologiæ; quomodo habitus propriē acquisiti à nobis producuntur, vt superius dictum; sed quo velut dispositione & conditione præuia, instar aliarum virtutum supernaturalium & infusarum, à nobis Theologiæ habitus vtcunque acquiratur & comparetur.

Vbi tamen hæc differentia inter alios virtutum habitus per se infusos, & Theologiam est, quod illi & infantibus in Baptismo infunduntur absque vllō studio, & ab adultis sæpe acquiruntur absque proprijs actibus ad eas virtutes pertinētibus;

Theologiæ autem habitus, de quo loquimur, à nemine (iuxta legem Dei ordinariam) vel acquiritur vel augetur, nisi per studium & Theologicam exercitationem, velut conditionem, & dispositionem præuiam; idque iuxta proportionē & mensurā eiusdē studij & conatū. Qua in re proinde Theologiæ habitū acq̄sitis se accommodat; ob eam nimirum causam, quod vt est in hoc, vel illo homine, per se ad propriam eius salutem non sit necessarius, vt q. 1. dub. 1. dictum: cum tamen alij habitus virtutum supernaturalium, per se ad salutem necessarij sint etiam in singulis. Atque hæc de causā diximus, Theologiæ habitū aliquo modo dici posse naturalē & acquisitum quoad modum.

Quæres; cum Theologiæ habitū sit supernaturalis & infusus, vt dictū, ad quod nā genus gratiæ pertineat; an ad gratiā gratis datam, quæ ad aliorum duntaxat salutē per se ordinatur; an ad gratiā gratum facientem, quæ ad habentis vtilitatem in primis spectat. Respondetur, habitū Theologiæ esse quodammodo mediā, inter gratiā gratū facientem & gratiam gratis datam. Neq; enim sine proprio studio vnquā comparatur, vt gratia gratis data; neque directē ac præcipuē in solā habentis vtilitatē & sanctificationē cedit, vt gratia gratū faciens: nihilominus tamē eū per se infusus habitū sit, comunemq; Ecclesiæ vtilitatem per se ac directē spectet, simpliciter & absolutē potius gratijs gratis datis a numerandū erit; iuxta illud Apostoli. 1. Cor. 12. v. 8. *Alij autem (datur) sermo scientiæ;* quo loco per scientiam à viris doctissimis Theologiam intelligi, superius dictum est.

Assertio IV. Sed & habitū Theologiæ opinatiuæ intrinsecē ac secundum substantiā, est merē naturalis & acquisitus. Ita quoad hoc rectē Vasquez, & alij supra, p̄ secunda sententia relati, & sequitur ex dictis quæst. 2. dub. 2. assert. 3. Probat. Quia ille habitus intrinsecē & quod substantiam, est merē naturalis & acquisitus, cui ratio formalis obiectiua, seu obiectum formale Quo immediatū & proximi, est merē naturale: sed talis est habitus ille Theologiæ opinatiuæ: Ergo &c. Minorē probauimus q. 3. dub. 2. Maior constat ex dictis: quia ex ratione formali obiectiua adæquata & immediata distinguuntur habitus naturales & acquisiti, à supernaturalibus & infusis, vt patet ex q. 3. & suo loco docetur. Obiecta verò materialia eorundem sepe sunt eadē: siquidē & obiectum materiale fidei, qui est habitū supernaturalis, esse potest etiā naturale, vt Deum esse; & e contrario, materiale obiectum habitus naturalis, potest etiā esse supernaturale & reuelatū, v. g. Deū esse Trinū & vñū; quod non solū fide humana, sed etiā naturali & humana suo modo credi potest, vt dictum quæst. 3. dub. 2. Minor probatur ex dictis eadē q. 3. du. 2. vbi, probauimus, Theologiæ opinatiuæ rationem formalem obiectiuam esse solum assensum fidei humanæ circa veritates reuelatas: in quo et si obiectū materiale sit supernaturale, tamē ratio formalis assentiendi est merē naturalis & humana, vt ibidē dictū.

Atque ex dictis etiam sequitur, habitum hunc Theologiæ opinatiuæ manere etiā in hæreticis, vt rectē etiam quoad hoc, docet cum Maiore Vasquez loc. cit. & dictum supra q. 2. dub. 2.

DV BIVM II.

Utrum Theologia sit vnus habitus, seu vna scientia an verò plures.

S. Thom. 1. part. q. 1. art. 3.

Aliud Theologiæ attributum, quasi transcendens, est vnitas: de qua variè potest quæstio institui, prout vel de Theologia, vel de vnitate scientiæ alicuius variè loqui possumus. Primò enim quæri potest, V. Theologia in omnibus omnino subiectis, siue suppositis, in quibus suo modo reperitur, puta in Deo, Angelis, Christo, Beatis ac Viatoribus, &c. sit vnus specie habitus, seu vna scientia. Et ad hanc quæstionem patet responsio ex dictis supra q. 2. dub. 3. esse habitus vel scientias toto genere, imò plusquam genere diuersos, vt ibidem fultus exposuimus.

Secundò de nostra tantum Theologia loquedo, quæri potest, Utrum Theologiæ habitus, etiam in eodem homine, numero vel specie multiplicetur, pro varietate finium, quos sibi propositos habet Theologus. Quæ quidè ratione Durandus q. 1. prol. n. 6. 7. & 8. item Marsilius q. 2. a. 2. & fere etiam Petrus de Alliaco in 1. sent. q. 1. art. 3. tres Theologiæ habitus distinguunt; primum, quo simpliciter cognoscitur & creduntur ea, quæ in sacra scriptura traduntur; secundum quo eodem defenduntur & declarantur; tertium, quo assentimur conclusionibus deductis ex articulis fidei.

Consentit his Ioannes de Bassolis q. 5. prolog. a. 3. vbi ex eodem capite tres Theologiæ habitus distinguit. Nimirum 1. habitum quo assentimur his, quæ credenda proponuntur è sacra scriptura. 2. habitum declaratiuum sacra scriptura. 3. habitum deductiuum cõclusionum Theologicarum ex articulis & creditis, quasi ex principijs. Quibus ipse quidè ibidem adiungit quartum habitum defensionum vel probatiuum per rationes demonstratiuas vel probabiles Philosophorum, quæ assumuntur, inquit, in obsequiũ Theologiæ; sed idè ipse mox addit, tale habitum nõ esse Theologiã, sed potius Philosophiam. Adiungit etiã ibidem quintum habitum Theologiæ abstractiuũ possibile Viatori; sed hũc ipse nõ distinguit ab alijs habitibus ex fine diuerso, sed ex modo sciendi; quinimirum euentiam quandam adiunctam habet.

Sed & Scotus quoque in 3. d. 24. habitum, quo assentimur scripturae veritatibus, & conclusionibus inde deductis, diuersum facit, ab eo Theologiæ habitu, qui versatur in Scripturarũ expositione, & dubiorum solutione, & imixtione Philosophiæ; illum non eundem cum fide habitũ facit: hanc verò à fide distinguit, vt notauit etiam Aureolus q. 1. prol. art. 1. & dictum supra q. 2. art. 2.

Sed & ex eodè capite nonnulli recentiores iuxta descriptionem Theologiæ traditam à S. Augustino lib. 14. de Trinit. cap. 1. (quam retulimus q. 1. dub. 1.) numerant quatuor habitus Theologiæ, partim formaliter, partim realiter distinctos, quos etiam dicunt pertinere partim ad primam, partim

ad secundã, vel tertiã operationem intellectus; videlicet 1. habitum declaratiuum rerum fidei. 2. probatiuum. 3. defensionum. 4. deductiuum.

Sed ad quæstionẽ hoc sensu, ppositã, Respondeo breuiter, assentiri simpliciter ijs, quæ traduntur in scriptura sacra, deprecere quidè habitũ distinctũ ab habitu Theologiæ, pprè dictã, videlicet habitũ ipsum fidei; vt notauit etiã ipsemet Durandus, at tamen alioqui ex diuersis præcise finibus, qui pprè ad Theologiam pertineant, vt est declarare, probare, defendere & deducere res, seu veritates fidei, per se nõ multiplicari habitus Theologiæ; licet ipsa etiam Theologia ad eiusmodi fines sapiet etiã extrinseco ministerio aliorũ habitũ vtatur. Hanc doctrinam insinuat Vasquez hic disp. 7. cap. 1. supradictam Durandi opinionem referens. Probatur. Nam vt dictum est, quæst. 2. dub. 1. declarari res fidei, seu ipsius scripturae sensus, non minus quam probari, vel deduci veritates fidei possunt veris discursibus Theologicis qui per omnes ad vnum & eundem habitum pertinent. Defensio etiam, quæ in reputatione errorum contra fidem, & solutione argumentorum potissimum cõsistit, cõmuniter nõ fit absque discursu Theologico; vt v.g. hanc propositionem Aduersarij esse falsam, & iure negandam, quia aduersatur huic vel illi principio fidei vt ibidem diximus. Cum ergo, vt inferius dicetur, omnes discursus pprè Theologici ad vnum specie habitum Theologiæ pertineant, non est, cur ex prædictis finibus habitus Theologiæ per se multiplicetur.

Quod si ad aliquem prædictorum finium forte, vt fit, adhibeatur aliqua explicatio terminorum, vel aliarum disciplinarum vsus ac ministerium, tũ ex actibus quidem his, ad eiusmodi fines ordinatis, varij habitus distingui poterunt; sed qui pprè non sunt Theologici, nec ad Theologiam per se spectant, sed ad peritiã Grammaticã & linguarum, aliasque disciplinas & scientias, vt ibidè q. 2. dub. 1. notauimus & mox iterum ad sequentẽ sensum quæstionis dicetur. Neque video, quomodo quatuor illi habitus Theologiæ, pprè ad triplicem mentis operationem spectare dicantur: cum præsertim prima operatione mentis exercenda sufficiant species intelligibiles; nec omnino requiratur vllus habitus assensiuus; saltem à Grammaticã, Logica, & similibus sermocinalibus artibus distincta.

Tertius quæstionis sensus esse potest; an nihil obstãte varietate actũ, & ipsarum quoque argumentationũ, quæ ex varijs subinde medijs & principijs, puta reuelatis, euentib⁹, aut etiam solum probabilibus, etiã in ordine ad vnum & eundẽ finẽ (v.g. ad aliquam fidei propositionem; seu aliquid ex ea cõsequens probandũ) à Theologis vsurpantur, vnus sit Theologiæ habitus, eodẽ omnes act⁹ eliciens. Et ad hoc certa & plana responsio est, Theologiã hac ratione nec vnã scientiã esse; nec vnum habitum, nec omnino vnũ per se; sed tantũ per accidens, seu quadã aggregatione, & respectu quasi extrinseco ad vnum finem: quemadmodum cũ S. Thoma hic q. 1. a. 8. habet cõmunis & recepta omnium scientia, apud Molinã hic q. 1. a. 3. disp. 1. Vasquez disp. 7. n. 11. Quia videlicet omnes illi,

quan-

quantumuis diuersissimi discursus, ad vnã ac eandem fidem explicandam, tuendam, & illustrandam referuntur; non ex natura rei, aut ipsius scientiæ; sed intentione scientis: cum interim pertineant ad habitus diuersissimos, vt fidẽ, opinionem, scientias, & disciplinas varias; quæ omnes pari fere studio Theologiæ ancillantur, vt etiam q. 1. dub. 2. & q. 2. dub. 3. dictũ. Idemq; etiam in alijs scientijs accidit, quæ probabilib; adeoq; alienis sæpe & extrinsecis argumentationibus vtuntur.

3 Quartus quæstionis sensus esse potest, vtum Theologia sit vnus habitus, saltem prout ex principijs propriè Theologicis, nimirum duabus præmissis reuelatis; aut vna reuelata, & altera naturaliter euidente, conclusiones deducit, ijsdẽque assentitur. Et ad hanc quæstionem patet responsio ex dictis supra q. 2. dub. 2. & q. 3. dub. 2. & 3. & hac q. dub. 1. Theologiã vniuersim loquendo, ne sic quidem esse vnũ habitũ; sed comprehendere duos habitus toto genere diuersos, videlicet naturalem & opinariũ, vnum; supernaturalem & infusum alterum; qui etiam simpliciter Theologiæ nomine appellatur, eosque per se minime subordinatos, aut essentiali vinculo inter se coniunctos; imò nec in eodem subiecto necessario conexos.

Quintus & primarius quæstionis sensus, quem etiam S. Thomas hic q. 1. a. 3. vnicè spectauit, est, Vtrũ Theologia, prout ex principijs reuelatis diuina fide creditis (siue vtraque præmissa sit reuelata, siue vna tantum, & altera euidentis) colligit conclusionem, eique assentitur, sit vna totalis scientia, saltem vnitã specificã, seu eiusdem obiecti scibilis, desumpta ex vno obiecto formali quod, & vna ratione formali obiectiua propter quam: quo modo Logica, v. g. aut Physica, sunt, & dicuntur, vna scientia totalis; esto contineant interim singulæ plures habitus parciales. Et est Responsio affirmatiua, quam tradunt. S. Thomas cit. quæst. 1. art. 3. & communiter Theologi; speciatim Albertus Mag. in summa tract. 1. quæst. 3. & in 1. dist. 1. a. 3. Henricus Gandauensis in summa art. 6. quæst. 3. Egidius 2. part. prologi quæst. 2. Richardus quæst. 3. Marsilius quæst. 2. art. 4. Ockam q. 3. princ. Ariminenfis quæst. 3. art. 3. item Caietanus, & omnes cõmentatores S. Thomæ hic q. 1. a. 3.

Probatur, Quia vnitã hæc scientiarũ desumitur, vt dictũ, ex vno obiecto scibili, vt scibile est; nimirũ habente vnã rationẽ formale Quã, & vnã rationem formalem Qua, siue propter quam, vt pluribus declarauimus quæst. 3. dub. 2. & 3. at. verò Theologia habet vnum eiusmodi obiectum scibile; quia habet vnum totale obiectũ siue subiectum attributionis, cum vna ratione formali Quã; nimirum Deum vt Deum, vt probauimus q. 2. dub. 1. & simul habet etiã vnã quondã rationem formalem obiectiuã Qua, siue propter quam, vt explicauimus ead. quæst. 3. dub. 2. Ergo planè est scientia totalis vna vnitã specificã, vt dictum. Neque verò opus est, vt vnus scientiæ obiecta siue subiecta materialia oĩa conueni-

ant in vna quãdam ratione essentiali & vniuoca, vt videre est in Metaphysica, quæ versatur circa Ens vt Ens. &c.

4 Sextus denique quæstionis sensus esse potest, Vtrum Theologia, illo eodem modo accepta, sit vnus simplex habitus, seu vna simplex qualitas. In qua re non consentiunt inter se Doctores. Negant enim Gabriel q. 8. prolog. & ceteri Nominales antea citati; quos sequitur Molina hic q. 1. a. 3. disp. 3. rati videlicet, nec alias scientias totales esse vnã simplicem qualitatem: id quod etiam docet Suarez Metaph. disp. 44. Affirmant Gregorius de Valentia hic q. 1. punct. 3. §. 3. Gabriel Vasquez hic disp. 9. num. 1. alijque recentiores Thomistæ hic quæst. 1. art. 3. & fauent Albertus, Henricus, Egidius, Richardus locis cit. & planè etiam significat S. Thomas hic art. 2. ad 2. vbi docet, sacram doctrinã ita esse vnum habitum, sicut sensus communis est vna potentia; additque, eam esse velut impressionẽ quãdam diuinã scientiæ, quæ est vna & simplex omnium. Qui auctores idem etiam de ceteris scientijs naturalibus asserunt, in specie S. Thomas 1. 2. q. 54. a. 4.

Mihi quidem dubium non est, Theologiã simpliciter dictã, esse eo modo vnã, quo fides est vna. Cum enim vterque habitus sit infusus & supernaturalis, eademq; inĩtatur diuina reuelatione, seu mediãtè, seu immediãtè, vt dictum quæst. 3. dub. 2. non potest in præsentĩ diuersa esse vtriusque ratio. Fides autem est vna specie in omnibus, & vna numero simplex qualitas in singulis; de quo, inquit Molina loc. cit. nemo dubitat. De Theologia verò naturali & opinariua pari modo ratiocinandum est, sicut de alijs naturalibus habitibus scientiarum; in quibus equidẽ nil video, cur non vna simplex qualitas (habens tamen suos gradus intensiõis & extensiõis) possit æquẽ ad obiecta plura materialia sufficere, atque in supernaturalibus habitus sufficit; de quibus id absque temeritate non videretur posse negari. Accedit hæc pro Theologia specialis ratio; quod ea vnicã tantum, eamque planè simplicem & vniformẽ habet rationem formale obiectiuã; nempe principiũ reuelatũ, & vltimatè ipsã reuelationẽ; quæ supposita sufficienti, ppositiõne p se non habet aut parit maiorẽ difficultatẽ respectu vni⁹ assens⁹ Theologici, quã respectu alterius; cũ tamẽ in scientijs naturalib; conclusionũ assensus sæpe inĩtatur medijs planè diuersis. Sed quã rotũ hoc negotiũ est instituti philosophici, nõ est in eo diuti⁹ inmorandũ. Plura tomo 2. disp. 3. dub. 4.

DVBIVM III.

Vtrum Theologia sit scientia, practica, an speculatiua.

S. Thom. 1. p. q. 1. art. 4.

1 PERTINET hæc etiã quæstio ad quoddã Theologiæ attributum; præsertim si, vt in feri⁹ docebim⁹, practiũ & speculatiũ non sint differentiæ essentielles habitũ; sed tantũ accidentales. Sunt autẽ de proposita quæstione variæ DD. sententiæ. Prima est

est

est Alberti Magni in summa part. 1. tract. 1. q. 3. Scoti in prolog. q. 4. qui dicunt, Theologiam solū esse practicam, eo quod omnes veritates Theologiae, vt & fidei, nos inducant ad bene operandum, præcipue verò ad Deum amandum: videlicet obiectiue saltem & remotè. Ex simili fundamento etiā Aureolus in prologo hac quæst. art. 3. docet, Theologiam simpliciter & purè esse practicam.

Secunda est Richardi q. 4. prol. & Gregorij Ariminensis q. 5. a. 4. q. ob similem causā dicunt, magis principaliter, adeoque simpliciter esse practicam; nō satis distinguētes inter se finē operis & operantis; seu finem scientiæ & scientis, vt dicemus.

Tertia est S. Thomæ hic q. 1. a. 4. vbi docet, sicut Dei scientia, qua se & alia cognoscit, simul est practica & speculatiua; ita suo modo etiā esse Theologiā nostrā; magis tamē speculatiuā, quia principalis de Deo & rebus diuinis, quam de actibus humanis tractat. Quā doctrinā Caietanus, Bannes, Zumel, alijq; recētiore Thomistæ hic cit. q. 1. a. 4. ita interpretantur, vt asserant, Theologiam non esse simul formaliter speculatiuam & practicam; eò quod hæc sint differentie essentielles oppositæ, quæ non possunt eidem simplici habitui conuenire formaliter: sed vel formaliter quidem esse speculatiuam, eminenter verò solum practicam, vt dixit Bannes; vel vtrumque simul eminenter solum, vt docuit Zumel, & ferè Caietanus.

Quarta sententiā est, Theologiā respectu diuersarū conclusionum siue noticiarum, partim esse, formaliter speculatiuam; partim formaliter practicam. Ita sentiunt Nominales, & plures alij quos inferius referemus.

Vt hæc controuersia decidatur; Notandū primò, in quo consistat ratio intellectus seu habitus practici & speculatiui. De qua re Aristoteles tractat præcipue in tribus locis, nimirum lib. 6. Eth. cap. 1. & lib. 3. de anima, & lib. 1. & 2. Metaphys. In primo loco distinguit duas animæ intellectiue partes, seu functiones, vnā quæ eiusmodi res contemplatur, quarum principia aliter sese habere non possunt; alteram, quæ ea consideramus, quæ esse aliter possunt; quæque adeo bene aut male fieri à nobis possunt, vt sequenti capite explicat. Similia habet lib. 1. Mag. Moral. cap. 32. Harum autem functionum prior ad intellectum speculatiuum pertinet, posterior ad practicum.

Posteriori loco lib. 3. de anima tex. 46. ait: *speculatiuus intellectus nihil speculatur agibile, neq; dicit de fugiendo & persequendo quicquam.* Et infra text. 49. *Vtraque, inquit, hæc motus sunt secundum locum, intellectus & appetitus. Intellectus autem, (ille scilicet tantum motius est) qui propter aliquid ratiocinatur, & qui actius est: differt autem à speculatiuo sine.*

In tertio loco nimirum lib. 1. Metaphys. cap. 2. ita distinguit duo scientiarum genera; vt ex scientijs quandam dicat esse, *quæ gratia suis ipsius, & propter ipsum scire, aliam, quæ aliorum gratia eligenda sit.* Et infra ait: *Intelligere autem & scire eorum ipsorum gratia, illi præcipue scientiæ inest, quæ eius est, quod maxime scibile est, &c. Maxime autem scibilia,*

inquit, sunt ipsa prima, & causa: propter hæc enim & ex ipsa cetera cognoscuntur; sed non hæc per subiecta. Quia de causa etiam ibidem docet, scientiam illā, quæ sapientiæ nomen mereatur, speculatiuam esse, non practicam, aut factiuam, vt etiam ibidem cap. seq. demonstrat.

Et lib. 2. Metaphys. cap. 1. text. 3. ait: *Rectè autem se habet Philosophiam, scientiam veritatis contemplatiuam appellasse: speculatiuam etenim finis veritas; practica autem opus. Etenim si, quomodo se habent, considerant, non causam per se, sed ad aliquid, & eo in tempore, practice speculantur.*

Ex quibus omnibus colligitur, intellectum, adeoque etiam habitum practicum differre à speculatiuo ratione obiecti, & finis, non extrinseci, sed intrinseci; qui nimirum finis scientiæ dicitur, non scientis: ita vt intellectus siue habitus practicus versetur circa praxin, seu opus aliquod, non quomodolibet (considerando videlicet solum naturam & proprietates eius; quomodo Physicus considerat naturam, auri, humanarumque operationum seu affectionum) sed modo operabili, hoc est, quatenus à nobis bene aut male fieri potest; quo ipso iam suā naturā & intrinsecum sine notitiā illā (quæ idcirco practica dicitur) ad opus referri necesse est.

Quocirca minimè probatur, quod docet Ioannes de Bassolis quæst. 7. prolog. art. 3. & q. 8. art. 2. & indicat Gabriel Vasquez hic disp. 8. num. 23. & seqq. ad notitiā practicam requiri etiam actualem intentionem operis seu relationem ad opus. Neque enim id Aristoteles vnquam docuit, qui finem, quo scientia practica differt à speculatiua, appellauit ipsum obiectum, seu intrinsecum finem scientiæ ab obiecto desumptum, vt notauit etiam Vasquez ibidem. Neque S. Thomas hic quæst. 14. art. 16. dixit, scientiam illam, *si quis adificator consideret, qualiter possit fieri aliqua domus, non ordinans ad finem operationis, sed ad cognoscendum tantum, esse propriè & formaliter speculatiuam scientiam; sed speculatiuam tantum secundū quid; nimirum quantum ad finem; quamuis etiam vocat practicam secundum quid; sed quo modo loquendi non significauit aliud, quam notitiā illā actuāle non habere omnino perfectionē notitiæ practice in actu secundū quid; tamen habitu simpliciter practica sit, vt rectè etiam notauit Caietanus ibidem. Quod si relatio actualis ad finem, ad practicam scientiam necessariò requireretur; sæpe daretur scientia siue notitia aliqua, etiam habituum alioqui speculatiuorum, vel practicum, & quidem de obiecto speculabili tantum, aut operabili, quæ simpliciter nec esset practica, nec speculatiua; & rursus eadem sæpe scientia non tantum in diuersis subiectis, sed etiam in eodem, successiue posset esse scientia practica, & non practica, siue speculatiua. Denique non requiri actualem eiusmodi relationem ad notitiā practicam, habet communis Doctorum sententia, quam post Henicum in prin. art. 36. q. 4. Scotum q. 4. prolog. Heruæum quodlib. 1. q. 3. art. 2.*

Ockamum q. 1. r. Gregor. Ariminensem in 1. d. 4. 8. q. 5. a. 2. Marfilium q. 3. art. 3. Gabrielem q. 1. r. art. 2. docent Molina hic a. 4. disp. 2. & Gillius lib. 1. tract. 5. cap. 3.

Notandum secundò, speculatiuum & practicum in proposito dupliciter considerari & accipi posse. Primò, vt ea sit denominatio alicuius habitus totalis, habentis vnum quidem obiectum totale attributionis, sed partialia plura. Qua ratione iuxta receptum Philosophorum loquendi modum in Aristotele locis citatis fundatum, ille habitus simpliciter & absolute dicendus est practicus, non speculatiuus cuius obiectum principale attributionis, siue id quod directe, per se & principaliter in eo tractatur, est praxis; seu actio vel operatio aliqua, qua ratione dirigì possit, qua talis; vel etiam ipsa res aliqua operabilis, prout à nobis bene vel male fieri potest: è contrario vero speculatiuus simpliciter & absolute, non practicus dicendus erit ille habitus, cuius obiectum attributionis totale non est praxis, seu res aliqua operabilis, qua ratione bene aut male fieri potest; sed aliquid aliud, quod vel solum speculabile est; vt est Deus, Angeli, vel si quid etiam operabile est, non consideratur tamen, aut spectatur modo operabili, vt in Physica aurum, triticum, & omnia corporalia animata & inanimata; ipse denique etiam homo, &c. Cuius rei hæc etiam ratio est: quia semper denominatio sumitur à potiori. Ergo rectè totus aliquis habitus vocatur practicus, aut è contrario speculatiuus, cuius obiectum totale attributionis est praxis; aut è contrario vt sic solum speculabile. Secundò verò potest hæc denominatio referri ad singulas notitias alicuius habitus; vt questio nimirum singillatim de singulis notitijs eiusdem habitus instituat, an sint practicae, an speculatiuae. His positis est

3 Assertio I. Theologia simpliciter & absolute loquendo est habitus speculatiuus. Hæc est doctrina S. Thomæ hic q. 1. a. 4. Caietani & Thomistarum ibidem, item Heruæi q. 4. prolog. Cani lib. 12. loc. cap. 2. Gregorij de Valentia q. 1. p. 3. §. 4. Molina q. 1. a. 4. disp. 2. Vasq. d. 9. cap. 3. & communis aliorum. Probatur ex dictis. Quia ille habitus simpliciter & absolute loquendo est speculatiuus, cuius obiectum totale attributionis nõ est operatio, aut quid operabile, sed aliquid mere speculabile: sed obiectum totale attributionis in Theologia, non est operatio, aut quid operabile, sed solum speculabile; nimirum Deus, vt probauimus q. 3. dub. 1. Ergo, &c.

Et confirmatur assertio primò. Quia eadem ratione etiam Physica, & Metaphysica, absolute & simpliciter sunt & dicuntur scientia speculatiua; esto fortè alicuius notitiæ particularis in Physica obiectum, sit etiam praxis; v.g. Aurifactio est hoc vel illo modo & medio possibilis: Metallum eliquatio impeditur circumstantis aeris frigore, promouetur calore: quanquam hæ notitiæ, si modo vere sunt, fortè potius sunt alicuius artis, Physicæ innitentur, v.g. Chymicæ, quam ipsius Physicæ. E contrario verò Logica simpliciter dicitur practica; quia id quod præcipue in Logica tractatur

sunt praxes: esto fortè vna vel altera conclusio habeat obiectum speculabile tantum, aut praxin quidem, sed modo speculabili consideratam; vt quòd demonstratio siue syllogismus demonstratiuus parat scientiam. Confirmatur secundò, quia Theologia est sapientia, vt ex doctrina Aristotelis probauimus supra q. 2. dub. 5. sed sapientia est habitus speculatiuus, ex eodem cit. lib. 1. Metaph. cap. 2. Ergo, &c.

Assertio II. Theologia formaliter, nõ solum eminenter, est speculatiua. Ita S. Thomas hic a. 4. Gregorius de Valentia, Molina, Bannes, Vasquez locis cit. ex comuni, contra Zumel & ferè Caietanum locis cit. Probatur quia ratio, & conditiones ad habitum speculatiuum requisitæ formaliter Theologiæ conueniunt, & non solum eminenter. Quod autem Caietanus hic q. 1. a. 4. dixit, esse speculatiuam formaliter eminenter, obscurum est; & intelligi vix potest, nisi hoc ipsum voluerit significare, formalem rationem speculatiui habitus Theologiæ excellentissime conuenire: qua ratione nobiscum sentit.

4 Assertio III. Si de notitijs seu conclusionibus Theologicis sigillatim loquamur, Theologia secundum aliquas est speculatiua, secundum alias practica, & quidem formaliter. Ita Capreolus q. 2. prolog. art. 1. Ockam q. 4. a. 3. Gabriel q. 12. Gregorius Ariminensis quest. vlt. art. 4. Maior quest. 6. Canus lib. 12. loc. cap. 2. Gregorius de Valentia quest. 1. p. 3. §. 4. Molina qua. 1. art. 4. disp. 2. Vasquez disp. 9. cap. 3. eademque est mens S. Thomæ, hic quest. 1. a. 4. quomodo dicit, esse simul practicam & speculatiuam: & rursum ibidem q. 1. a. 5. vbi dicit, hanc scientiam quantum ad aliquid esse speculatiuam, quantum ad aliquid practicam; quicquid obsistant Bannes, Zumel, & recentiores Thomistæ locis supra citatis.

Probatur. Quia quædam notitiæ Theologiæ versantur circa praxes qua tales, & modo practico, non minus quam Ethica; vt quæ sunt de actionibus humanis, in quantum bene aut male fieri possunt; vt patet in ijs materijs omnibus, in quibus de virtutum officijs, & vitiorum turpitudine; aut de recta sacramentorum susceptione, vel administratione agitur, vt videre est passim in 1. 2. tota 2. 2. & in 3. parte S. Thomæ: quædam versantur circa speculabile tantum obiectum, nimirum circa Deum, Christum, resque diuinas & creatas alias, vt videre est in tota 1. parte, & ex parte in 1. 2. ac passim etiam in 3. parte S. Thomæ.

Assertio IV. Idem specie habitus Theologiæ secundum diuersas conclusiones siue rationes est partim formaliter practicus, partim speculatiuus. Ita Gregorius de Valentia, Molina, Vasquez locis cit. absolute de vno specie habitu loquuntur, siue is sit vna simplex qualitas, vt putant Valentia & Vasquez; siue non, vt existimat Molina: qui proinde eosdem, specie, sed non numero, habitus Theologiæ putat esse simul practicos & speculatiuos. Eandem assertionem indicant etiam Capreolus & Canus loc. cit. & est aperta sententia S. Thomæ hic q. 1. a. 4. & 5. adiuncto simul art. 3.

Contrarium tamen sentiunt Nominales citati,

qui exi-

qui existimantes, practicum & speculatiuum esse differentias essentielles habituum, (quod contra Scotum etiam tradit Aureolus in prol. hac qu. a. 2.) docent, Theologiam esse practicum & speculatiuum secundum diuersos habitus partiales specie distinctos, non secundum eundem specie habitum.

Sed oppositum est verius; nimirum practicum & speculatiuum non esse differentias essentielles habitus, vt etiam sentit S. Thomas hac parte q. 79. a. 11. & Scotus in prol. q. 4. & 5. & fufius profequitur Gillius lib. 1. tract. 5. cap. 7. Ratio est; quia rationes illæ non desumuntur, nec à ratione formali Quæ obiecti totalis, nec à ratione formali obiectiua Quæ siue propter quam ipsius habitus; quandoquidem stante ex parte obiecti totalis alicuius habitus, eadem ratione formali Quæ & Quæ, notitiæ aliqua sunt practicæ, vt dictum, aliæ speculatiuæ; sed desumuntur solû à conditione quadam materialis obiecti; & quidem in nostro proposito, partialis tantum. Quanquam vbi hæc denominatio sumitur à totali obiecto totius alicuius scientiæ, colligi ex ea potest etiam differentia quædam essentialis; præterquam quod habitus practici & speculatiui semper accidentali saltem quadam specie inter se differunt. In quem sensum etiam Aristotelem lib. 3. de anima tex. 53. & 1. Mag. Moral. cap. 32. & 6. Ethicorum cap. 1. vbi docet, practicum & speculatiuum *genere differre*, interpretatur Vasquez cit. disp. 9. n. 8.

5. Assertio V. Eadem tamen notitia seu conclusio Theologica, & de eodem obiecto, non potest, nec eodem, nec diuerso tempore, adeoque nec successiue quidem, esse simpliciter & proprie practica, & speculatiua. Ita Molina loc. cit. post Ockamum a. 2. Gabrielem q. 11. a. 1. Ariminensem q. 5. a. 2. et si contrarium asserat Vasquez disp. 8. n. 26. Probat. Nam si idem habitus circa eandem conclusionem, siue eadem notitia seu conclusio circa idem obiectum, successiue posset esse practica & speculatiua, id fieret ideo, quod ad practicam notitiam requireretur etiam actualis relatio ad opus; quâ proinde, etiam circa vnum & idem obiectum (quæ tamen sit praxis) posita, ipsa notitia practica esset, non posita verò, non practica, sed speculatiua; vt ait Vasquez loc. cit. non enim alia ratio fingi potest, qua hoc fiat; sed id verè dici nõ potest, vt iam superius in primo notabili contra Bassolem & Vasquium docuimus: Ergo, &c.

Ex quibus iam facile etiam ferri potest iudicium de relatis superius sententijs, quæ doctrinæ S. Thomæ hætenus expositæ aduersantur. Non enim satis attenderunt ad rationem habitus practici & speculatiui, superi⁹ ex Aristotele exposita. Nec n. satis est ad practicam notitiã, vt referatur ex intentione aliqua extrinseca operantis ad praxin, vel etiã vt obiectiue, per modum proponentis obiectum, moueat ad praxin, v.g. ad amandum Deum: sic enim etiam Metaphysica, imò & Physica, quatenus circa Deum & creaturas versantur, essent practicæ; quandoquidem etiam ex naturali cognitione Dei, & creaturarum, homo ad DEVM aliquo modo colendum moueri potest; iuxta Apostolum. Rom. c. 1. v. 20. & 21. & constat certè, Christiani hominis officium vel maximè esse, vt omnè suã cog-

nitionem ad honorè & amorè Dei, in se & alijs promouendû, referat: pari⁹; ferè ratione etiã ipsa visio beatifica esset scientia practica, quia obiectiue mouet ad perennè dilectionem & cultum Dei. Sed requiritur ad notitiã practicã, vt imèdiatè versetur circa praxin, siue rē operabilè, modo operabili, dirigendo videlicet quantum in se est, circa illã, quaten⁹ bene vel male fieri potest, vt superi⁹ dictum. Id verò cum in Theologia à toto genere, & respectu talis obiecti attributionis, non fiat, non potest ipsa aut simpliciter & absolute, aut precipue practica dici, vt probauimus.

DVBIVM IV.

Virum Theologia certitudine aly scientijs & habitibus naturalibus antecellat.

S. Thom. 1. p. q. 1. art. 5.

Quartum Theologiæ attributū, quod hic consideramus, est certitudo; quæ tametsi perfectè quædam sit quippiã absolute, hic tamè vt ei⁹ cognitio sit plenior, respectiue quoque & comparatiue consideratur: cõparatione nimirum facta cum alijs scientijs, seu habitibus naturalibus euidenti⁹: de supernaturalibus enim vix potest esse quæstio. Vt autè res hæc bene explicetur, necesse est, prius diuersas certitudinis rationes habere perspectas: quæ varij variè assignant. Nos omiffa certitudine illa, quæ solius obiecti, siue complexi, siue etiã incomplexi, ppria est, & in ipso assensu, vel habitu formaliter nõ reperitur: quæ verius imutabilitas in essendo, vel existendi necessitas, quam certitudo dicitur; certitudinem formale in ipso etiã intellectu siue assensu, quæ sola, pprie certitudo dicitur, cū S. Thomas in 2. 2. q. 2. a. 8. duplicè distinguimus.

Prima est certitudo infallibilitatis; quæ S. Thomas ibidè vocat *certitudinẽ ex causa*, hoc est, ex ratione assentiendi; seu ex obiecto, non materiali, sed formali Quo, siue ratione formali obiectiua, ppter quã; vt rectè post Durandũ in 3. d. 23. q. 7. nu. 8. Capreolũ q. 1. prol. a. 2. notauit Caietanus in 2. 2. q. 4. a. 8. quæ ideo etiam vocari potest certitudo obiectiua, seu ex parte obiecti; non quod in obiecto duntaxat, & non in ipso etiã subiecto, hoc est, intellectu, seu actu ipsius infit, quemadmodum certitudinẽ obiectiuam accepisse videntur Durandus & Caietanus loc. cit. sicut etiam Molina & Vasquez hic q. 1. a. 5. sed quia & actui cū obiecto complexo quodammodo cõmunis est; & loquendo saltem de creatã scientia, primario & originaliter ex ipso obiecto formali Quo prouenit, vt dictum; & re ipsa nihil aliud est, quam infallibilis veritas, seu ipsa infallibilitas assensus; vnde cunquẽ tandem infallibilitas illa oriatur. Atque hanc certitudinẽ etiã S. Thomas loc. cit. dicit esse potiorem; à qua simpliciter desumenda sit denominatio. Quod supponere videntur etiam alij Doctores; & tradunt cõmuniter Thomistæ ibidem, & sequitur Molina hic q. 1. art. 5. qui certitudinem assensus simpliciter in infallibilitate sitam esse docet.

Altera certitudo formalis, in ipso etiã assensu posita, est subiectiua, siue subiecti, siue ex parte subiecti, vt loquitur etiã S. Thomas 2. 2. q. 4. a. 8. quæ in

quadam

quadam firmitate assensus consistit. Et sic inquit S. Thomas loco cit. dicitur esse certius, quod plenus consequitur intellectus hominis. Et addit: *Per hunc modum, quia ea, quæ sunt fidei, sunt supra intellectum hominis, non autem ea, quæ subsunt sapientia, scientia, & intellectu, ut dicuntur naturales & evidentes habitus, ideo ex hac parte, fides est minus certa.* Sed hæc declaratio S. Thomæ, non totam latitudinem certitudinis ex parte subiecti comprehendit, sed quandam duntaxat eius notio-rem modum explicat, qui videlicet ex penetratione seu clara noticia obiecti prouenit, licet alioqui etiam aliunde quandoque prouenire possit.

Rectius ergo iuxta communem, & receptum nunc inter Theologos & Philosophos loquendi modum, generatim loquendo, describitur, firma & constans adhæsiō intellectus, excludens omnem dubitationem, vnde cum tandem firmitas illa proueniat. Vnde etiam à Bonauentura, Alberto, Durando in 3. d. 23. & alijs communiter, rectè dicitur certitudo adhesionis: quæ si obiecto complexo & formali commensurata sit, censenda est vera certitudo, ut docet etiam S. Thomas in 3. d. 23. q. 2. a. 2. & d. 26. q. 2. art. 4. Sin autem præter dignitatem obiecti temerè concepta sit, tum potius dicenda est pertinacia, ex cæcitate aut duritia cordis orta, vel ut loquitur Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 9. *Vana & temeraria fiducia & credulitas*; qualis in hæreticorum falsa fide cernitur.

Ex quibus nunc etiam facile ferri potest iudicium, de varijs modis & partitionibus certitudinis, quas alij assignant. Prima est Durandi in 3. d. 33. quæst. 7. num. 8. Caietani in 2. 2. q. 4. art. 8. qui duplicem certitudinem distinguunt, obiectiuam & formalem, seu quod apud ipsos idem est, obiecti & assensus. Sed præterquam quod ipsi met fatentur, certitudinem eam obiecti non nisi improprie sic dici, distinctio hæc parum ad propositum facit, vbi de sola certitudine formali ipsius assensus disputamus, ut initio dictum.

Secundò alij, in quibus Bannes, & Molina hic quæst. 1. artic. 5. Albertinus tom. 1. princip. 3. corollar. 1. distinguunt triplicem certitudinem: primam vocant obiecti, seu ex parte obiecti; secundam formalem & ex parte actus: tertiam ex parte subiecti: in quibus tamen explicandis, & ad institutum applicandis rursus variant. Reipsa autem à nostra diuisione non differunt, quia præter duos modos certitudinis formalis à nobis assignatos, adnumerant etiam vel certitudinem solum obiecti, quam Durandus & Caietanus obiectiuam vocarunt, ut dictum, vel si qui de certitudine formali assensus loquuti sunt, verè certitudini vtrique, infallibilitatis, & adhesionis, à nobis assignatæ, adiunxerunt etiam tertiam, vanæ & temerariæ credulitatis, quæ non est vera certitudo, ut dictum.

Tertiò Gabriel Vasquez hic quæst. 1. artic. 5. longe aliter triplicem certitudinem in hunc modum distinguit. Primam dicit esse determinationem ad vnam partem contradictionis, siue dubitationis: qua quidem descriptione videtur intelligere eam, quam alij dicunt certitudinem ex parte subiecti, siue adhesionis. Secundam vocat ipsam veritatem cognitionis, desumptam ex conuenientia intellectus

cum re: sed quæ rectius veritas assensus, quam certitudo dicitur. Tertiam dicit esse actum reflexum, quo quis iudicat, nullo modo se falli posse, in eo quod cogitat. Sed hic certitudinis modus, præterquam quod in ipso assensu directo, de cuius certitudine loquimur, non inest, cum sit actus quidam nouus & reflexus, ab actu directo distinctus; sanè ab hoc auctore primum excogitatus fuisse videtur; id quæ necessitate quadam, quod non posset alia ratione singularem illam ac propriam Theologiæ certitudinem tueri, ut videbimus. Accedit, quod in ea diuisione prætermittitur certitudo infallibilitatis, ex causa & ratione assentiendi desumpta, quæ tamen, ut ex 1. Moral. dictum, præcipua est, & quam etiam iudicium illud reflexum supponit, ex eaque oritur: aut si inde non oriatur, est potius vana credulitas, quam verus certitudinis modus, ut magis inferius patebit.

His positis, procedit quæstio præsens de Theologia nostra, secundum proprium officium spectata, prout nimirum vel ex duabus præmissis reuelatis, aut ex vna reuelata, & altera euidenti, per euidenter consequentiam colligit conclusionem, de qua quæstione variæ sunt Doctorum sententiæ. Prima est, Theologiæ habitum & assensum, nec certitudinem ex parte obiecti, seu infallibilitatis, nec certitudinem adhesionis, seu ex parte subiecti, certio-rem esse alijs habitibus naturalibus euidenti- bus; sed duntaxat certitudine illa actus reflexi, superius commemoratæ. Ita Vasquez hic cit. quæst. 1. artic. 5. qui hoc ex consequenti necessariò debuit asserere, propterea, quod iam ante docuerat, Theologiam non esse nisi habitum opinatiuum, adeoque nitentem principijs reuelatis, non ut creditis fide diuina, sed humana tantum, ut dictum supra, quæst. 2. dub. 2. Qua ratione, cum sola illa certitudo actus reflexi (si per se spectetur, & certitudine infallibilitatis non sustentetur) ficta potius, quam vera certitudo videatur, utpote etiam temerariæ fidei, & credulitati hæreticorum communis, planè fatendum esset (quod ibidem etiam non obscure insinuare videtur Vasquez) Theologiam quoad certitudinem, simpliciter cedere omnibus habitibus naturalibus euidenti- bus, quales sunt scientia, sapientia, & intellectus: quod tamen est expressè contra S. Thomam hic, q. 1. art. 5. & communem, ut dicitur.

Secunda sententia est eorum, qui distinguunt inter assensum Theologicum, ex duabus præmissis reuelatis euidenter deductum, & alium ex vna præmissa reuelata, & altera euidente deductum. Illum enim aiunt esse simpliciter certio-rem, quolibet assensu naturali; hunc verò certio-rem non esse, quam sit altera præmissa euidens; eo quod conclusio, tam quoad certitudinem, quam quoad euidenti- am sequatur partem deterio-rem: qui proinde videntur, tam de certitudine infallibilitatis, quam adhesionis loqui. Ita Andreas Vega lib. 9. in Concil. Tridentin. cap. 39. Zumel hic quæst. 1. artic. 5. corrigens quandam respon- sionem datam iuxta tertiam sententiam, mox referendam, pro qua citatur ab Albertino infra. Verba Zumelij sunt: *Conclusio Theologica ihata ex maiore euidente non est certior alijs scientijs, aut ipsa maiore euidenti; ne*

habet certitudinem supernaturalem: secus si ex vtraque reuelata inferatur. Eandem sententiam indicat Molina hic quæst. 1. artic. 2. disput. 1. vbi simpliciter ait, in discursu Theologico, ex altera præmissa euidente, conclusionem sequi deteriorem partem præmissarum, quoad effectus, qui ab vtraque præmissa dependent; *ut sunt, inquit, certitudo & euidentia, non autem supernaturalis actus;* de qua re supra quæst. 2. dub. 2. vbi plane videtur significare, conclusionem talem non esse certiozem præmissa euidenti. Idem tamen hic artic. 5. absolute docet, Theologiam esse certiozem certitudine infallibilitatis, omnibus scientijs naturalibus; vt fortè in præcedenti loco, iuxta sensum tertiæ sententiæ explicari possit.

4 Tertia sententia est, assensum conclusionis Theologicæ, in vtroque illo discursu, adeoque vniuersum, certiozem esse, quolibet assensu merè naturali, saltem certitudine illa infallibilitatis; si non etiam adhesionis. Ita S. Thomas hic cit. quæst. 1. artic. 5. vbi simpliciter docet, hanc scientiam superare alias scientias, quoad certitudinem: *quia, inquit, alia scientia certitudinem habens ex naturali lumine rationis humana, qua potest errare; hac autem certitudinem habet ex lumine diuinæ scientiæ, qua decipi non potest.* Quamquam in responsione ad primum significat, esse minus certam, quoad nos, seu certitudine adhesionis; quod inferius declarabitur. Eiusdem sententiæ est Aureolus quæst. 1. prolog. artic. 2. vbi docet, non solum ex duabus præmissis reuelatis, sed etiam ex vna reuelata, & altera euidente, sequi conclusionem & assensum de fide. Eandem sententiam tradit etiam Gregorius de Valentia hic quæst. 1. punct. 4. & 2. 2. disput. 1. quæst. 1. punct. 2. vbi ait: *assensum Theologicum esse perfectiorem in certitudine, quam sit assensus præmissæ euidentis naturaliter; etsi minus certus, quam assensus fidei.*

Idem videtur sentire Bannes hic, quæst. 1. artic. 5. & Albertinus tom. 1. princip. 3. corollar. 2. qui cum numer. 12. dixisset, conclusionem Theologicam, ex parte subiecti, iuxta sententiam S. Thomæ superius relatam, esse minus certam, quam sit præmissa naturalis, vel consequentia naturalis; tamen ibidem numero 15. absolute, & ex parte assensus, sentit esse certiozem. In quem sensum etiam ibidem numero 20. dicit 1. conclusionem Theologicam ex ratione sua obiectiua, habere certitudinem diuersæ & altioris rationis, quam sit præmissa naturalis. 2. sequi tamen secundum quid debilitatem suæ præmissæ naturalis. 3. rursus tamen ex pio affectu, conclusionem Theologicam, certiozem esse præmissæ naturali euidente. Eandem sententiam approbat Vasquez loco citato, si supponatur, Theologiam nisi principijs reuelatis, vt creditis supernaturali fide. Eidem sententiæ fauent Alensis 3. p. quæst. 68. membr. 9. art. 1. Scotus in 2. d. 24. quæst. vnic. Petrus de Alliaco, quæst. vn. prolog. art. 3. Canus lib. 12. loc. cap. 2. & Caietanus hic quæst. 1. art. 5. qui absolute docent, conclusionem Theologicam esse certiozem assensibus naturalibus, saltem secundum se, vt limitat Caietanus, etsi non nobis.

Nos supposita distinctione, inter Theologiam.

simpliciter dictam, siue supernaturalem, & inter opinatiuam, seu naturalem, iuxta dicta superius q. 2. dub. 2. & q. 3. dub. 2. & hac quæstione dub. 1. ad propositam quæstionem sequentibus assertionibus respondemus.

5 Assertio I. Theologiæ simpliciter dictæ siue supernaturalis, habitus, seu assensus qualiscunque, siue ex vtraque præmissa reuelata, siue ex vna reuelata & altera euidente, certitudine ex parte obiecti, seu infallibilitatis, superat omnes habitus & assensus naturales, quantumuis euidentes. Est sententia S. Thomæ hic quæst. 1. artic. 5. & communior Doctorum, vt vidimus in recitatione secundæ & tertiæ sententiæ. Probatur optimè ratione S. Thomæ ibidem, quia vbi ratio assentiendi obiectiua est certior, & infallibilior, illic etiam assensum necesse est esse certiozem, ex parte obiecti, seu certitudine infallibilitatis: sed assensus Theologiæ simpliciter dictæ, siue supernaturalis, habent rationem assentiendi obiectiuam certiozem & infallibiliorem, quam habent vlli assensus naturales; videlicet lumen ipsum diuinæ reuelationis, seu assensum supernaturalis fidei, nitentis lumine diuinæ reuelationis, cui non potest vlllo modo subesse fallum: quæque adeo certitudine infallibilitatis longè superat lumen rationis naturalis, omnesque habitus naturales, vt in materia de fide suo loco ex instituto docetur. Ergo, &c. Maior constat ex dictis initio huius dubij, de varijs certitudinis modis. Minorem probauimus supra quæst. 3. dub. 2. vbi ostendimus, rationem formalem obiectiuam veri assensus Theologici, in vtroque discursu, siue constante ex duabus præmissis reuelatis, siue ex vna, reuelata, & altera naturaliter euidente, esse merè supernaturalem, quæ vltimatè resoluitur in ipsam diuinam reuelationem, seu primam Dei reuelantis veritatem. Ex qua ratione necessario etiam efficitur, certitudine formali infallibilitatis, non minus certam esse conclusionem Theologicam, ex vna reuelata & altera euidente, quam ex duabus præmissis reuelatis illatam, vt sentit etiam Aureolus loco citato; etsi Gregorius de Valentia, Bannes, & Albertinus locis citatis contrarium sentiant. Idemque dicendum de certitudine adhesionis, iuxta ea, quæ circa sequentem assertionem dicentur.

Quod si tamen etiam concederemus, alteram præmissam euidentem, in posteriori discursu, pertinere ad rationem formalem obiectiuam Theologiæ, adhuc tamen rectè defendi posset, assensum conclusionis Theologicæ esse certiozem, quam solius præmissæ euidentis, aliarumque veritatum euidentium, quandoquidem ratio assentiendi saltem inadequata adhuc esset supernaturalis, quæ proinde vna cum naturali perfectiorem assentiendi rationem adæquatam constitueret, quam si solum & adæquate naturalis esset. Causa enim totalis, ex pluribus partialibus conflata, eò perfectior est, quo singulæ causæ partiales sunt perfectiores; ita vt si vel ex omnibus istis, vna duntaxat sit perfectior, cæteris paribus, etiam perfectior causa totalis inde constituatur. Etiam si igitur concederemus, ad assensum conclusionis Theologicæ, concurrere vtramque illam præmissam, tanquam ad-

æquatum principium, nihilominus certior erit ille assensus, ex parte obiecti, cuius principium adæquate sumptum, plus habet certitudinis ac infallibilitatis. Vti quidem in proposito habet; vbi ad assensum conclusionis concurrat etiam altera præmissa supernaturalis: qui assensus proinde, ob hoc ipsum, non potest non habere maiorem certitudinem, quam si ex vtraque naturaliter nota deduceretur: esto interim iuxta hanc sententiam minus certitudinis habeat, quam si ex vtraque reuelata procederet, vti asserunt Gregorius de Valentia, Bannes, & Albertinus loc. cit.

Et confirmatur assertio ex illo 2. Pet. i. v. 18. *Habemus firmiorem Propheticum sermonem.* Vbi tamen si quidem de scriptura sacra Christi diuinitatem contestante sermo sit, recte tamen id vniuersim etiam accipitur, de omni sermone diuinitus reuelato; & ex consequenti etiam de sermone virtualiter à Deo reuelato, vti sunt conclusiones Theologicæ ex dictis quæst. 3. dub. 2.

Nec obstat commune illud pronuntiatum, Conclusio sequitur partem deteriorem. Id enim quoad euidenciam quidem simpliciter verum habet; quoad certitudinem verò hoc sensu: non vt conclusio nunquam habeat maiorem certitudinem, quam altera præmissarum, quæ incertior est; sed vel quia certè etiam eam aliquo modo sequitur & imitatur, contrahendo videlicet inde maiorem quidem aliquam certitudinis gradum, quam si vtraque præmissa esset reuelata, sed maiorem tamen, quam si vtraque præmissa esset naturalis, vti docent Gregorius de Valentia, Bannes, & Albertinus, qui sentiunt, ipsam quoque præmissam naturalem, in eo discursu, esse rationem assentiendi partialem: vel iuxta nostram sententiam, qui oppositum docuimus, quia conclusio illa, quatenus colligitur per syllogismum, nec habet euidenciam præmissæ naturalis, nec etiam vt sic creditur fide diuina, adeoque non habet æqualem certitudinem, cum ipsa fidei certitudine, vt rectè notauit Vasquez loc. cit. ex mente tertiæ sententiæ superioris relatione sequimur. Accedit, quod etiam quoad supernaturalitatem actus, assensus conclusionis in proposito minime sequitur partem deteriorem, vt rectè etiam docuerunt Aureolus, & Molina locis citatis, & supra quæst. 3. dub. 2. diximus Conclusionis enim assensus est supernaturalis, sicut & assensus alterius præmissæ supernaturalis; cum tamen assensus alterius præmissæ naturalis euidencis, solum sit naturalis.

6 Assertio II. Eiusdem Theologiæ assensus quicunque, siue nimirum ex præmissis duabus reuelatis, siue ex vna reuelata, & altera euidente, quoad certitudinem adhesionis, siue ex parte subiecti, cedunt quidem secundum quid assensibus naturalibus euidencibus; attamen ipsidem nihilominus simpliciter sunt superiores. Primam partem expressè tradit S. Thomas hic q. 1. a. 5. Caietanus & omnes Thomistæ ibidem, & communis Doctorum, vt vidimus; idemque in simili de ipsius etiam fidei assensu docetur suo loco in 2. 2. q. 4. a. 8. cum eodem S. Thoma ibidè. Probatur. Quia vt superius dictum, certitudo illa adhesionis, seu ex parte subiecti, consistit in quadam firmitate & immobilitate assensus: atqui firmitas & immobilitas aliquo modo assentimur, veritatibus eu-

dentibus, quam veritatibus fidei aut Theologiæ: Illi enim nullo modo dissentire possumus, nec de ijs dubitare, stante apprehensione seu terminorum, seu earum rationum, quibus ad talem assensum inducti sumus; siquidem in hac ipsa immobilitate consistit earum euidencia: his verò simpliciter & absolute possumus dissentire, & de illis dubitare, etiam stante apprehensione terminorum, seu rationum, quibus ad talem fidei aut Theologiæ assensum inducti sumus, hoc ipso, quod veritates illæ non sunt euidentes, vt constat: Ergo fatendum est Theologiæ, vti & fidei assensus, quoad certitudinem adhesionis, saltem secundum quid cedere assensibus euidencibus.

Secunda pars traditur ab Aureolo cit. quæst. 1. prolog. art. 2. vbi ait: *Quia ergo propositio, quæ tenetur ex fide, claudicat quantum ad euidenciam, licet sit perfectior, quantum ad adhesionem (siue adhesionem): propositio verò necessaria perfectior est, quantum ad euidenciam, etsi non quantum ad adhesionem, quia immobilius adherendum est ijs, quæ tenentur per fidem, quam ijs, quæ cognoscuntur scientificè, vt in Martyribus patet; ideo conclusa propositio (Theologica ex vna reuelata, & altera euidente) tenebitur lumine fidei enigmatico & obscuro, sicut articulus.* Vbi expressè docet, vtramque veritatem tam fidei, quam Theologiæ, etiam deductam ex vna reuelata & altera euidente, esse perfectiorem, adeoque certior, quoad adhesionem siue adhesionem, quauis veritate seu propositione naturaliter euidente. Eandem assertionis partem expressè etiam tradit Henricus Gandauensis in sum. art. 7. quæst. 2. Idem videtur ex mente Gregorij de Valentia, Albertini loc. cit. & aliorum, qui simpliciter & sine exceptione docent, Theologiam esse certior alijs scientijs.

7 Probatur. Quia firmitas adhesionis non tantum spectari debet, ex absoluta immobilitate assensus, seu necessitate retinendi assensum ob euidenciam obiecti, sed etiam tum ex lumine & habitu, quo assentimur, tum ex infallibilitate rationis obiecti, non finitibus nos, quantum in se est, dissentire vel dubitare; tum ex facultate potentissima non dissentendi; tum ex natura & perfectione ipsius assensus; tum denique ex motione pia voluntatis & affectionis, qua quis iure velit & paratus sit, si opus foret, potius aliam quamlibet, quam hanc veritatem seu notitiam deserere. In quem sensum etiam S. Thomas in 3. dist. 23. quæst. 2. artic. 2. quæstionc. 3. & de verit. quæst. 14. artic. 1. ait, *quod quanto est fortius, quod determinationem causat, tanto est maior certitudo; nempe etiam quoad determinationem intellectus, seu certitudinem adhesionis.* Iam verò assensus fidei & Theologiæ omnibus his rationibus est immobilior & firmitior.

Primò enim stante habitu fidei & Theologiæ, non possumus vlla ratione formaliter dissentire veritatibus fidei & Theologiæ, aut de iisdem, qua tales, dubitare: statim enim eo ipso habitus illi amittuntur, vt dictum supra hac quæst. dub. 1. cum tamen erroribus contrarijs non statim perdantur habitus alij naturales. Secundò ratio obiectiua Theologiæ, cum multò infallibilior sit, quam ratio assensus euidencis naturalis, quantum in se est, non finit nos vllò modo dubitare; vtpote cui falsum nulla ratione subesse potest: cum tamen lumen naturale,

ex suo genere, cui utique subesse falsum potest, non ita planè vniuersim omnem omnino dubitandi facultatem auferat; quin etiam subinde in rebus & assensibus euidentiibus, metaphysicam saltem dubitandi, vel contrarium suspicandi, potentiam relinquat: vti in veteribus illis Philosophis Academicis & Scepticis accidebat, qui propterea ab omni re assensum cohibebant; & illud solum se scire profitebantur, quod nihil scirent.

Tertiò, fidei & Theologiæ lumen (siue habitum & auxilia gratiæ, siue rationem obiectiuam intelligas) ex se præstat facultatem, multò altioris ordinis, non dissecandi, videlicet supernaturalem: quam vltimum lumen naturale, quantumuis euidens. Quartò ipsa etiam certitudo vtriusque habitus secundum se, hoc ipso quod supernaturalis est, perfectior & excellentior est. Quintò, fidelis quisque secundum rectam rationem ita constitutus est, & verò esse debet, vt pia voluntatis motione & affectione, paratus sit potius, omnes veritates naturales abnegare, quam vnã veritatem fidei, aut conclusionis Theologiæ, qua talem, vt optimè etiam notauit Aureolus loco cit. & satis patet exemplo Martyrum, qui pro fide vitam posuerunt; cum pro veritate naturali forte nec pilum perdere vellent. Dixi verò qua talem; quia materialiter in his sæpè contingit errare; cum videlicet needum constat, aut constare potest, esse talem veritatem; nimirum fidei, aut Theologiæ: quod ad rem nihil facit. Supponimus enim vtrinque, vt veritates naturales, ita & has sufficienter propositas.

Coconfirmatur eadem assertio, ex SS. Patribus, qui non obscurè subinde assensibus fidei, seu diuina reuelatione nixis, multo maiorem assensus firmitatem tribuunt, quam naturalibus scientijs, ex quibus S. Basilus in Psalm. 115. *Fides, inquit, suprarationales methodos animum ad assensum trahens.* Et Chrysostr. in Epist. ad Hebræos: *Fides dici non potest, nisi cum circa ea, quæ non videntur, amplius, quam circa ea, quæ videntur, certitudinem quis habuerit.*

8 Assertio III. Theologiæ opinatiuæ & naturalis habitus, siue assensus, etiam ex duabus præmissis reuelatis, aut vna reuelata & altera euidenti, quoad certitudinem simpliciter inferior est habitibus & assensibus naturalibus euidentiibus. Colligitur ex S. Thoma cit. 2. quæst. 4. artic. 8. & est communis Doctorum, qui talis Theologiæ mentionem faciunt, eamque agnoscunt. Et probatur, ac declaratur ex dictis. Quia cum sint duo quidam formalis certitudinis modi, nimirum certitudo ex causa, siue ratione formali obiectiua, quam infallibilitatis diximus, & certitudo adhesionis; harum tamen prior est præstantior, ex qua etiam simpliciter fieri debet denominatio, vt ex S. Thoma ibidem superius diximus. Iam vero certitudine illa ex ratione formali obiectiua, Theologiæ opinatiuæ habitus, & assensus, multò inferior est habitibus & assensibus euidentiibus.

Quod ex dictis supra quæst. 3. dubit. 2. & hac quæst. dub. 1. ita probatur. Quia ratio formalis obiectiua, propter quam, Theologiæ opinatiuæ, formaliter minime est supernaturalis; sed merè naturalis, eademque ex se admodum infirma; nimirum

fides humana veritatum diuinitus reuelatarum; quæ vti patet, multum cedit rationi formali assensus naturalis euidenti: Cuius ratio obiectiua sunt, aut principia naturalia euidentiã; aut ipsa perspicuitas naturalis veritatis; suppositis terminis. Cum ergo Theologia opinatiua certitudine infallibilitatis, desumpta ex ratione formali obiectiua, cedat habitibus naturalibus euidentiibus; consequens est, eam simpliciter loquendo minus certam esse, quam sunt habitus naturales euidentes; quidquid sit interim de certitudine adhesionis.

Deinde verò etiam si de certitudine adhesionis sigillatim loquamur, adhuc tamen fatendum est, eandem Theologiam opinatiuam cedere quoad hoc habitibus naturalibus. Non solum quia S. Thomas hic quæst. 1. artic. 5. ita etiam de Theologia simpliciter dicta, loqui videtur, ob maiorem quandam firmitatem & immobilitatem assensus naturalis euidenti, ex ipsa euidentiã ortam, vt superius dictum; sed etiam, quia in assensu Theologiæ opinatiuæ cessant illæ rationes, ob quas antea diximus, Theologiam simpliciter dictam certitudine etiam adhesionis, antecellere naturalibus habitibus euidentiibus.

Nam 1. Theologiæ opinatiuæ habitui non ita repugnat error aut dissensus contrarius, sicuti de fide & Theologia simpliciter dicta diximus. Quandoquidem cum habitu Theologiæ opinatiuæ stare etiam potest hæresis, vt dictum supra quæst. 2. dub. 2. Item 2. ratio formalis obiectiua inferior, & incertior est, quam habitus naturalis euidenti, vt antea dictum. 3. Lumen quoque ipsius Theologiæ opinatiuæ, cum sit merè naturale, & quidem infirmum, non præstat ex se maiorem aut superiorem facultatem non dissentienti, quam lumen naturalium habituum euidentiũ, sed multò minore, ob suam imbecillitatem. 4. Certitudo etiam ipsius habitus opinatiui merè naturalis est. In quinto solummodo puncto videtur esse par ratio Theologiæ opinatiuæ & supernaturalis. Quia ex pia motione voluntatis, non secus ac de Theologia supernaturali diximus, paratus esse debet fidelis quisque, ad abnegandas potius omnes veritates naturales, quam veritatem assensus opinatiui fidei, aut Theologiæ.

9 Sed reuera etiam quoad hoc, est dispar ratio Theologiæ opinatiuæ, & supernaturalis. Quia pia illa animi dispositio atque etiam obligatio mentis, non provenit ex ipso, per se, assensu opinatiuo, eiusque ratione formali obiectiua, quasi ipsi per se, & secundum se, talis animi constantia debita sit; sed tum ex ratione formali obiectiua Theologiæ supernaturalis, quæ non sinit nos vllò modo huic veritati dissentire; cuique adeo etiam, non minus, imò multò magis, quam Theologiæ opinatiuæ repugnat abnegatio eiusdem veritatis; tum ex conditione quadam materialis obiecti, seu veritatis, cui per assensum Theologiæ opinatiuæ assentimur, quæ ex hypothesi diuinitus reuelata est: quam proinde abnegare nullo modo licet: cum tamen interim ea ratio diuinæ reuelationis, per assensum Theologiæ naturalis formaliter non attingatur; nec omnino eidem habitui Theologiæ opina-

tius repugnet, etiam obiecto falso, adeoque minime revelato assentiri.

Vnde etiam confirmatur assertio Quia ille habitus, viroque modo certitudinis, cedit habitibus naturalibus evidentibus, cui simpliciter & absolute potest subesse falsum: Sed habitui Theologiae opinativae, simpliciter & absolute potest subesse falsum, ut antea dictum. Theologus enim Catholicus, si in haeresin incidat, retinet eundem habitum Theologiae opinativae, eodemque illo, ac sub eadem ratione formali, humanae scilicet fidei assentitur nunc etiam errori haeretico, per quem & antea oppositum credebat, & nunc etiam credit ceteris veritatibus fidei & Theologiae, quas non negat. Et ratio est; quia conditio materialis obiecti non variat habitum: Cum ergo revelatio divina tantum sit conditio materialis obiecti, respectu Theologiae opinativae, quae per ipsam habitum formaliter non attingitur; hinc fit, ut siue ea obiectum eiusdem habitus verè assieiat, ut in veritatibus fidei & Theologiae supernaturalis accidit, siue non, minime tamen ideo ratio habitus Theologiae opinativae varietur.

10 Ex quo denique evidenter apparet, verum esse, quod superius contra Vasquezium diximus, assensum siue habitum Theologiae nostrae, ex eius quidem sententia, simpliciter esse minus certum, quam sint habitus naturales evidentes; quandoquidem ille aliam Theologiam non agnoscit, quam opinativam, ut vidimus.

Ex quibus etiam solvitur obiectio, qua contra praesentem assertionem, & rationem primam, pro eadem allatam, probare aliquis posset, Theologiam opinativam certiorē esse, certitudine infallibilitatis, alijs habitibus naturalibus evidentibus, ex eo, quia eius obiecto materiali (quod est veritas fidei) ex hypothese subesse falsum nulla ratione potest. Nam ut initio etiam huius dubitationis dictum, certitudo infallibilitatis alicuius habitus, non sumitur, nec potest sumi ex materiali obiecto, sed formali Quo, seu ratione formali obiectiva. Alioqui si ex materiali obiecto sumeretur, fieri posset, ut idem habitus, respectu diversorum, actuum circa materialia obiecta diversa, partim esset certissimus certitudine infallibilitatis, partim incertissimus. Quia ergo per accidens est Theologiae opinativae, aut certe utrumque perinde, siue pro obiecto habere veritatem fidei, aut errorem haereticum, non potest ipsa certitudine infallibilitatis dici superior habitibus naturalibus evidentibus.

Quae ipsissima etiam causa est, cur certitudo illa actus reflexi, quam Theologiae huic Vasquez tribuit, reuera proprie ac re ipsa nulla sit certitudo; cum possit promiscue Theologiae eidem opinativae, tam circa veritates fidei, quam circa errores fidei oppositos convenire, quandoquidem utrinque iudicata assentiens, se in eo, quod cogitat, falli non posse; cum tamen ut per accidens in illis non fallitur, ita in his re ipsa turpissime fallatur, & quidem per eundem habitum Theologiae opinativae, ut dictum. Univerfim igitur loquendo, sicut ex pia motione voluntatis, non adhaerendum firmitus est omni obiecto, aut etiam veritati Theologiae opinativae (ut

si nimirum, aut obiectum illud complexum falsum sit, aut nullo modo diuinitus revelatum) ita etiam verum non est, univesim obiecto eius, seu formali, seu materiali falsum subesse non posse; etsi alicui quidem obiecto eius materiali complexo, per accidens subesse falsum non possit; quia est diuinitus revelatum, adeoque simul etiam obiectum fidei, aut Theologiae super naturalis; quod, ut dixi, Theologiae opinativae per accidens est.

DUBIVM V.

Utrum Theologia simpliciter praestet dignitate omnibus alijs scientijs & disciplinis.

S. Thom. I. p. q. I. a. 5.

NON instituitur comparatio Theologiae cum fide, aut virtutibus, seu donis supernaturalibus, in intellectu positris. Constat enim satis, Theologiam his omnibus esse inferiorem. Fide quidem. Tum quia haec immediate nititur revelatione divina; Theologia verò solum mediate. Tum quia fides ob eandem causam, habet se veluti habitus principiorum respectu Theologiae: Est autem habitus principiorum praestantior, habitu conclusionum, quae inde deducuntur. Alijs vero habitibus supernaturalibus in intellectu positris, ut est donum sapientiae, donum intellectus, donum scientiae, donum consilij, item virtus infusa prudentiae, dignitate cedere Theologiam, ex eo videtur probari; tum quia prudentia infusa, & quatuor illa dona Spiritus sancti, veluti individui comites charitatis, propria sunt munera & ornamenta filiorum Dei, ob eamque etiam causam, ipsam quoque fidem supernaturalem, ex ea parte superant; ut suo loco in I. 2. docetur cum S. Thoma quaest. 65. artic. 2. & quaest. 68. artic. 5. esto alioquin simpliciter cedant virtutibus quibusvis Theologicis, iuxta S. Thomam ibidem artic. 8. Tum quia habitus illi supernaturales & infusi magis immediate & intrinsece conferunt ad supernaturalem beatitudinem hominis. Tum quia immediatius etiam nituntur lumine vel ratione supernaturali Spiritus sancti, ut suo loco docetur.

Neque etiam de arte, vel prudentia acquisita sermo est: quia & illa constat, Theologiam omnibus modis superiorem esse; tum ratione obiecti & certitudinis; tum ratione finis. Quod pariter etiam de prudentia, ut est virtus acquisita, dici potest: Praeterquam quod ratione formali obiectiva Theologia utriusque longè excellit, ut à potiore ex sequentibus patebit. De alijs ergo solum habitibus & disciplinis naturalibus siue acquisitis est quaestio, quales sunt intellectus, siue habitus principiorum naturalium, sapientia, siue Metaphysica, & scientia, cum omnibus suis speciebus, in quibus sunt praecipuae, quae sub Philosophiae nomine comprehenduntur, ut sunt praeter Metaphysicam, quam sapientiae nomine in-

signiuit Aristoteles, Mathematica, Ethica, Physica, &c. His addere possumus etiam Iurium vtriusque tam Canonici, quam ciuilibus prudentiam, quibus omnibus Theologiam nostram, non opinatiuam illam, quæ solummodo secundum quid talis est, sed eam, quæ simpliciter talis est & dicitur, conferemus, iuxta dicta superius q. 2. dub. 2. & hac quæst. dub. præced.

2 Assertio I. Theologia simpliciter dignior est omnibus habitibus naturalibus euidentibus, adeoque & scientijs Philosophicis quibuscunque, siue speculatiuis, siue practicis. Hæc est expressa doctrina S. Thomæ hic quæst. 1. art. 5. vbi ex instituto docet, hanc scientiam omnes alias transcendere, tam speculatiuas, quam practicas. Eademque est consensus doctrina omnium Doctorum & Scholasticorum: quæ optimè etiam probatur discursu S. Thomæ, quem ita explicamus. Scientiarum enim dignitas, vniuersim ex tribus capitibus desumitur. Primo ex præstantia obiecti Quod, tam incomplexi, quod est subiectum attributionis, vna cum sua ratione formali Quæ; quam complexi, quam S. Thomas hic vocat materiam: Secundo ex ratione formali obiectiua Qua, adeoque etiam certitudine; Tertio ex fine. Etenim quod ad subiectum attinet & materiam, est hæc certa & aperta Philosophorum omnium doctrina, dignitatem scientiarum ab eius nobilitate plurimum dependere. Ita enim docet Arist. lib. 6 Metaphysicorum cap. 1. text. 2. vbi de Metaphysica, quam Theologiam vocat, loquens ait: *Manifestum est enim, quod sibi diuinum existit, in tali natura existit, & honorabilissimam (scientiarum) oportet circa honorabilissimum genus (subiectum incomplexum ipse intelligit) esse, speculatiua itaq; alijs scientijs præponenda sunt; hæc vero (Metaphysica) speculatiua.*

Et lib. 11. Metaph. cap. 6. in eundem sensum dicit: *Pater igitur tria genera speculatiuarum esse scientiarum, Naturalem, Mathematicam, Theologiam, optimum quidem speculatiuarum scientiarum genus; harum vero ipsarum ea, quæ ultimo dicta est. Circa namq; honorabilissimum entium est; vnaqueq; verò melior aut deterior dicitur secundum proprium scibile. Quo vtroque loco aperte Philosophus docet, Metaphysicam cæteris disciplinis naturalibus dignitate antecellere, quod nobilissimum obiectum, siue subiectum consideret; & cuiusque disciplinæ siue scientiæ dignitas potissimum, imò absolute ex obiecti dignitate æstimanda sit.*

In eandem sententiam etiam lib. 1. de partibus animalium cap. 5. cum dixisset, vtrumque rerum studium, tam substantiarum, quæ ingeneratæ & immortales sunt, quam quæ ortus & interitus participes, nos delectare, subiungit: Res namq; illas superiores, tamen leuiter attingere possumus, tamen ob eius cognoscendi generis (siue obiecti) excellentiam, amplius oblectamur, quam cum hæc iuncta nobis omnia tenemus.

3 Similiter verò quod ad certitudinem, adeoque rationem formalem obiectiuam attinet, expressè etiam docet Aristoteles, ab ea pendere aliquo modo dignitatem scientiæ. Sic enim loquitur lib. 1. de anima, cap. 1. text. 1. *Bonorum & honorabilium notitiam opinantes, magis autem alteram altera, aut secundam cer-*

titudinem; aut ex eo, quod & meliorum & mirabiliorum est. Hoc est: cognitionem rem quidem bonam & honorabilem censemus: vnam tamen magis, quam alteram; siue quia certior est: siue quod de obiecto meliori & mirabili.

Tertio ad finem quod attinet, docet idem Aristoteles, eam esse præstantiorem, quæ sui ipsius causa, & propter ipsum scire, quam quæ alterius rei causa, nisi propter opus expetitur; qua de causa scientias speculatiuas præfert practicis; & in practicis illas, quæ versantur circa finem altiorem. In hunc sensum scribit Arist. lib. 1. Metaph. cap. 2. *Scientiarum quoque illam, quæ gratia sui ipsius, & propter ipsum scire, quam illam, quæ aliorum gratia eligenda sit, magis sapientiam (adeoque præstantiorem) esse. Ex principaliorem, quam si subministrantem, potius sapientiam esse; non enim ut sapienti præcipiatur, sed ut ille præcipiat: Nec vile ab altero; sed ut ab omnibus sapienti suadeatur decet. Similia de præstantia scientiæ speculatiuæ habet 8. Ethic. cap. vi. & 10. Ethic. cap. 7. & cit. lib. 11. Metaphys. cap. 6.*

Ex his iam facile ad institutum conficitur argumentatio. Illa enim scientia, quæ ex omnibus & singulis illis capitibus, ex quibus dignitas scientiarum dependet, nimirum ratione subiecti & materiæ, ratione formalis obiecti Quo, & certitudinis; denique etiam ratione finis, cæteris scientijs & habitibus naturalibus dignitate antecellit, vti que simpliciter & absolute ipsæ præstantior est: Theologia est talis: Ergo, &c. Maior patet ex dictis, & ab omnibus est recepta. Minor ita sigillatim ostenditur.

Primo enim subiectum attributionis Theologia est Deus vt Deus, adeoque non solum vt author rerum naturalium, sed etiam supernaturalium; qua ratione Theologia aperte superat non solum Physicam, Mathematicam, Ethicam (vt de Logica nihil dicam) sed etiam Metaphysicam: quæ tamen Deum habeat aliquo modo pro subiecto, non tamen pro subiecto adæquato: nec vero etiam Deum, vt Deus est vniuersum, sed solum vt author est naturæ & rerum naturalium. Qua ratione superat etiam Theologia eandem Metaphysicam, omnesque scientias & habitus naturales ex parte obiecti complexi; siue vt loquitur S. Thomas hic cit. artic. 5. secundum dignitatem materiæ: Quia ista scientia, inquit S. Thomas, *est principaliter de is, quæ sua altitudine rationem transcendunt. Aliæ verò scientiæ, considerant ea tantum, quæ rationi subduntur.*

Secundo superat Theologia alias scientias naturales ratione formalis obiecti Quo, siue quoad rationem formalem obiectiuam. Illa enim nititur lumine supernaturali diuinæ reuelationis, adeoque principijs reuelatis, vt creditis diuinæ & supernaturali fide, vt dictum quæst. 3. dub. 2. hæc vero solum nituntur lumine naturali rationis humanæ. Qua de causa etiam certitudine plurimum Theologia cæteris scientijs præstat, vt ex instituto probauimus dub. præcedent.

4 Tertio excellit Theologia cæteris scientijs naturalibus ratione finis. Primo enim ipsa à toto genere, & simpliciter loquendo, speculatiua est, non practica, vt dictum hac quæst. dub. 3. quo fit, vt ex hac etiam parte, præstat scientijs practicis, vt est Ethica, Logica: deinde quatenus secundum quoddam

conclu.

conclusiones etiam practica est, iuxta dictum eodem dub. 3. superat rursus omnes scientias practicas, quarum prestantia potissimum ex fine desumitur: quia versatur circa finem minimè subiectum finibus aliarum scientiarum; sed circa finem vltimum supremæ beatitudinis, cui omnes omnium scientiarum fines subsistere debent. Ipsa enim considerat, actiones humanas, non in ordine ad finem aliquem temporalem huius vitæ, puta honestatem politicam & civilem, qualis in humano conuictu ad bonum reipublicæ requiritur, sed in ordine ad veram & supernaturalem sanctitatem toram Deo comparandam, ac demum etiam æternæ felicitatis præmium consequendum, non secus quam fides ipsa, qua, vt supra dictum, pro habitu principiorum vitur.

Ex quibus omnibus conficitur, Theologiam simpliciter & absolute omnibus cæteris scientijs naturalibus antecellere: quod his verbis hic q. 1. cit. a 5. asserit etiam S. Thomas, *unde manifestum est*, inquit, *secundum omnem modum, hanc scientiam, omnibus alijs digniorem esse*; alijs intellige, siue vt speculatiua, siue vt practica est; iuxta ea, quæ S. Thomas antea ibidem prælocutus fuerat: Non secundum omnem conditionem, aut perfectionem scientiæ: quia quædam perfectio scientiæ est etiam euidentiæ; qua tamen, conditione superatur Theologia ab omnibus alijs scientijs naturalibus, vt dictum dub. præcedenti, & supra quæst. 2. dub. 3.

Præclare etiam de hac re Gerson part. 3. lib. de Consol. Theolog. lib. 1. prola. 2. in persona volueris: *Noli mirari*, inquit, *se Theologia philosophia præficatur; quoniam sicut naturam gratia, sicut ancillam domina, & discipulam Magistra; sicut tempus æternitas, sicut rationationem intelligentia; sicut visibilia ea quæ non videntur; sic Theologia philosophiam exuperat, quam non abicit, sed in obsequium sumit.*

Obijcies, Theologia, quoad euidentiã cedit omnibus alijs scientijs: Ergo non est simpliciter ijs dignior & excellentior. Respondetur negando consequentiã. Quia dignitas scientiarum, simpliciter & absolute minime sumitur ab euidentiã, sed à subiecto & obiecto, vt explicatum. Alioqui Mathematica superaret non solum Physicam & Ethicam, sed etiam ipsam Metaphysicam; quod tamen est expressè contra Aristotelem locis cit. & contra receptam omnium Philosophorum sententiã. Quæ etiam causa est, cur Aristoteles in comparatione scientiarum, quoad dignitatem, non fecerit mentionem euidentiæ. Et rationem iam antea ex Aristotele assignauimus, quia melius & optabilius est, de rebus maximis habere etiam cognitionem minus certam vel euidentiã, quam de rebus vilibus summam euidentiã. Alia etiam ratio est, quia scientiæ specificantur & distinguuntur à subiecto & obiecto; non autem penes euidentiã, quæ proinde minus principalis est in scientijs, quam ratio subiecti & obiecti.

Quare autem ratio hæc euidentiæ (sicuti ferè etiam certitudinis) non sequatur conditionem & dignitatem subiecti, siue obiecti naturalis, optimam rationem assignat Aristoteles citato loc. de partibus animalium: quia ea sunt nobis magis perspecta, quæ magis nobis sunt coniuncta, ac sensibus (à quibus omnis cognitio huius vitæ dependet) magis obuia: talia vero sunt hæc inferiora terrena & cadu-

ca, non autem sublimiora cælestia & diuina, quæ quo magis sunt à nobis, ac sensibus nostris remota, eo sunt scitu digniora; sed & difficiliora. Quæ de causa etiam Aristoteles intellectum nostrum ad illa diuina (quæ manifestissima omnium vocat) relatum comparat vespertilionis oculis, qui clarum dielumen non nisi nictando possunt aspicerè lib. 2. Metaph. cap. 1. text. 1. Ex quibus omnibus satis comprobatur, quod in assertionem dictum, Theologiam dignitate præstare simpliciter omnibus scientijs & habitibus naturalibus euidentiibus; nec ipsum quidem intellectum, seu habitum primorum principiorum excipiendi; ob eandem rationem superius explicat: Præsertim, quando is, ad ipsas etiam scientias singulas, in sua vnus cuiusque materia; ac præcipuè ad ipsam Metaphysicam, cuius est aliquo modo principia etiam ipsa tueri, reuocatur, vt dictum supra quæst. 2. dub. 5.

Assertio II. Theologia simpliciter & absolute antecedit dignitate etiam vtriusque iuris scientiam. Ita S. Thomas cit. q. 5. a. 5. vbi simpliciter asserit, hanc scientiam digniorem esse alijs. Nec est ulla de hac re apud cæteros doctores controuersia. Probat. Nam quod primum ad iuris ciuilibus peritiã attinet, cum & ipsa sit habitus merè naturalis & humanus, est ferè par eius ratio in proposito, cum alijs scientijs naturalibus: quia & ipsa obiecto materialis formalis, certitudine, & fine inferior est Theologia. Obiectum enim eius materiale vniuersum sunt leges ciuiles seu politice, quibus comprehenduntur virorum prudentum responsa, plebis scita, senatus consulta, constitutiones siue decreta principum, Regum, Imperatorum, vt constat lege 2. ff. de origine iuris, & leg. 1. ff. de legibus senatusque consultis. Has leges explicat & confirmat Iurisprudentia: simul etiam, quid ex ijs consequens sit, ostendit. Quod si leges principum, quædam etiam de fide constituunt, id tamen solum materiale obiectum est, nec ad Iurisprudentiam pertinet, nisi quatenus lege principum proponitur.

Obiectum formale quo Iurisprudentiæ est sola ratio humana & naturalis, quæ omnes leges politice nituntur. Certitudo veritatis, hoc vel illud, quod lege decernitur, esse rationi consonum & reipublicæ expediens, in legibus positiuis, non maior est, quàm moralis, in plerisque nulla, sed sola probabilitas, si materia legis secundum se spectetur; nonnunquam pro ratione est sola voluntas legislatoris: cum tamen ex æquo interim omnes bonæ leges ciuiles, ad ciuilem Iurisprudentiam pertineant. Quæ ratione etiam Iurisprudentia, cæteris scientijs inferior est, præsertim, ac speciali ratione Ethicæ, à qua sumit principia, & cui proinde aliquo modo subalternatur. Et si reuera, cum Iurisprudentia, euidentiã principiorum suorum nec requirat, nec in plerisque legibus habeat, vel admitrat, propterea nec scientia quidem est: sed ars siue disciplina legum ciuilium.

Finis per se ac proprius Iurisprudentiæ, est sola tranquillitas temporalis Reipublicæ: quæ ratione, inquit S. Thomas hic cit. art. 5. *præstat quidem scientia ciuilibus militari, quia bonum exercituum ad bonum ciuitatis ordinatur; sed Theologiæ minime, vt circa præcedentem assertionem dictum.*

Quibus rationibus probatur etiam, Iurispruden-

tiam Theologiã inferiorem esse, non solum illam quæ quasi Theorica est, & circa legum uniuersalium cognitionem versatur, ac in scholis doceri ac disci solet; sed etiam quæ magis practica est, & iuxta varietatem circumstantiarum, constitutionem atque usum uniuersalium legum moderatur, easq; ad præfentes circumstantias ac casus particulares usumque Reipublicæ accommodare nouit, pertinens ad habitum prudentiæ; siue Architectonica, vt loquitur Aristoteles 6. Eth. cap. 8. siue ministerialis; quarum illa Principi; hæc subditis eius in Reipubl. bono promovendo conuenit.

7 Quod verò ad Iuris Canonici peritiam attinet, maior quidem de hac esse potest dubitandi ratio. Hæc enim, vt & ipsum Regimen Ecclesiasticum, ad bonum spirituale ipsius Ecclesiæ per se ordinatur. Hæc summorum Pontificum & uniuersalium etiam Conciliorum infallibilia decreta; hæc sanctorum Patrum, sententias, ac sacras Ecclesiæ traditiones complectitur. Hæc adeo, quoad materiam, pleraq; tractat ex ijs, quæ etiam à Theologo tractantur; puta synceram fidei doctrinam & confessionem; Sacramentorum ritè administrandorum ac suscipiendorum rationem; Ecclesiæ ac Ecclesiasticarum legum, auctoritatem. Ex quibus fortasse quispiam colliget, Canonum scientiam Theologiã, si non superiorem, certè tamen non inferiorem esse; cum & materia, siue obiecti præstantia & certitudine, & dignitate, finis, Theologiæ nihil videatur cedere.

Sed nihilominus etiam hac ex parte firma est assertio, quam superius ex communi Doctorum sententia, vt dictum, proposuimus. Quæ facile etiam probatur, si Theologiam cum Iuris prudentia, quoad singula memorata capita, materiam scilicet, siue obiectum materiale; rationem formalem obiectiuam, adeoque certitudinem, & finem accuratè contulerimus. Primo enim, Iuris Canonici materia siue obiectum materiale, non est solum & omne id, quod de Deo rebusq; sacris ac diuinis, per diuinam reuelationem, ex scriptura aut aliunde sciri potest; sed solum quod de rebus hæc sciri potest per canones Ecclesiasticos, qui sunt propria & adæquata materia & obiectum Iuris Canonici; quod in ijs explicandis & elucidandis, ac simul etiam declarandis ijs, quæ ex ipsis consequuntur, totū versatur: cum tamen Theologia sacra, & Canonici ipsos, si quando infallibile doctrinæ sacræ argumentum præbeant, comprehendat, & præterea alia quæ plurima canonibus non expressa, ex scriptura diuina, alijsq; fidei regulis de Deo, rebusq; diuinis doceat. Quod si Iuris Canonici doctori aliquid præter Canones, ex scriptura, vel sanctis Patribus, aut traditione siue usui Ecclesiæ, de Deo, rebusq; sacris & diuinis differendum occurrat; id vel prætermittet ipse, vel à Theologia mutuabitur. Talia ferè sunt omnia illa, quæ de altissimo SS. Trinitatis mysterio, de arcana Verbi Incarnatione, de Sacramentorum virtute & efficacia, de Angelorum natura & ministerijs; de lapsu & reparatione humani generis, ac eius iustificacione, de æterna hominis beatitudine, ac supremo fine, de virtutum singularum proprijs officijs, de peccatorum & vitiolorum turpitudine, de gratiæ diuinæ necessitate & efficacia, de meritis bonorum operum disputantur.

8 Deinde quod ad obiectum formale Quo, & quæ

ex eo potissimum desumitur, certitudinem, attinet; manifestè quoq; Theologia Canonici Iuris scientiam præcellit. Nam Theologia solum & unice nititur reuelatione diuina, seu reuelatis principijs, & ijs quidè potissimum, quatenus in ipsa scriptura sacra continentur, vt declarabitur quæstione sequenti: at verò Iuris Canonici scientia maxima ex parte, diuina reuelatione, seu reuelatis principijs, nullo modo nititur; sed sæpè, vel particularibus decretis sanctorum Patrum, vel Conciliorum particularium statutis, vel priuatis etiam summorum pontificum iudicij ac sententijs; quæ nec diuinam reuelationem continent, aut proponunt, nec infallibilem auctoritatè annexam habent; eū tamen ea per se quoq; ac intrinsecè ad Iuris Canonici scientiam pertinet; non extrinsecè tantum; prout Theologia non nunquã etiam de Deo, rebusq; diuinis probabiliter solum disputata admittit.

Præterea, tametsi Iuris Canonici scientia, quædam principia etiam reuelata contineat; vt sunt definitiones Conciliorum generalium & summorum Pontificum, in rebus ad fidem spectantibus; tamen & ea ipsa dignitate cedunt scripturæ sacræ: cuius vtique; maior est auctoritas, quam Ecclesiæ; siue hæc in concilijs uniuersalibus, siue in suo capite Romano Pontifice representetur, vt suo loco in 2. 2. materia de fide ex communi docetur. Cuius rei etiam hæc aperta ratio est; quia auctoritas scripturæ sacræ secundum se non nititur Ecclesiæ, at verò definitiones Ecclesiæ, earūq; adeo certitudo & infallibilitas, pendet aliquo modo à scriptura sacra; ex qua potissimum reuelata principia petenda sunt. Et quamuis vtraque tam Ecclesiæ, quam scripturæ sacræ auctoritas suo modo infallibilis sit; excellentior tamen infallibilitatis modus, in ipsa scriptura cernitur; quæ nec minimo errori obnoxia est; & propius diuinam reuelationem primariè veritatem attingit, quam Ecclesiæ; hæc enim solummodo habet se per modum proponentis, & regulæ extrinsecè notificantis diuinam reuelationem: Scriptura verò sacra intrinsecè ad diuinam reuelationem veluti instrumentum, quo interna veritas Dei nobis reuelatur, pertinet; vt etiam in 2. 2. fusius declaratur.

Quod si res accuratius ad calculos reuocetur, fatendum erit, Iuris Canonici scientiam nullam penitus infallibilem, & supernaturalem assensum habere, nisi qui sit aut ipsius fidei, aut Theologiæ; dum scilicet definitioni Canonis infallibili, in re aliqua fidei, Canonum peritus, simpliciter, tanquam regulæ fidei & principio reuelato adheret; aut ex eiusmodi infallibili Canonis veritate & assensu, addito aliquo alio principio reuelato, aut saltem præmissa altera euidente, per bonam consequentiam, aliud colligit; quorum prius ad fidem pertinet; posterius ad Theologiam, vt colligitur ex his, quæ superius q. 2. dub. 1. & 2. & q. 4. dub. 2. docuimus.

Qua de causa etiam rectè docuit Ganus lib. 8. loc. Theolog. cap. 7. in his quæ ad fidem pertinent, Iuris consultorum auctoritate Theologum non egere, quin potius eorum titulum expostionem, qui de fide decernunt, legis peritum à Theologo mutuari debere: eiusque rei rationem addit: Sine enim Pontifici es, inquit, seu concilii, quæ in volumine Iuris coguntur, quicquam desumant, quod ad fidem spectare videatur, id certe non ex sensu suo, sed ex sacris literis, atque Christi & Apostolorum traditionibus colligant necesse est. Cum ergo principia, vnde

Pontifices

Pontifices & concilia ad quaestionem fidei decernendam proficiuntur, propria sunt Theologiae & facultatis, cuius est cognoscere, quae à Deo sunt reuelata, quaeq; huiusmodi vel consequentia, vel repugnantia, plane conficitur, in eiusmodi rebus, canonum sacrorum intelligentiam non à iurisperitis, sed à Theologis esse petendam. Quod idem auctor pari ferè ratione affirmat etiam de his, quae ad mores pertinent, quatenus vel lex Euangelica, vel ratio philosophiae Ethicae, ipsumque adeo naturale lumen rationis, de huiusmodi praescribit.

Qua ex re, pergit idem auctor, facile coniectura est, Iurisperitos quosdam in summo errore, & magna derelicta ignorantia versari, cum asserunt, in materia v. s. u. r. a. m. simoniae, & alijs eiusmodi, in quibus de peccato mortali agitur, ad Iurisperitos potius, quam ad Theologos recurrendum; quo in errore fuerunt Anacharitis in disputatione, cuius initium est, Antiquis & modernis temporibus, & Ioannes de Anania in cap. In ciuitate, de v. s. u. r. a. m. & Alexander in concilio primo, & Aluarus Pelagius lib. 2. art. 20. & Hostiensis in cap. penultimum, de etate & qualitate ordinandorum, & c. cum tamen ea, & his similia potissimum ex scriptura sacra, & naturali rationis lumine definenda sint: quorum illa vtique ad solum Theologum proprie, hoc directe quidem ad philosophum moralem, sed ex consequenti, ac iure quodammodo seruicij etiam ad Theologum, magis certè, quam ad Iurisperitum pertinet.

Interim negandum non est, in tertio quodam rerum genere, vt rectè tradit idem auctor, vbi scilicet de moribus Ecclesiae, & religionis institutis per leges tantum pontificis decernitur, seu vbi poenae Iuris praescribuntur, Iurisperitorum auctoritatem & doctrinam non parui esse momenti. Sicuti nec leges ciuiles, eorumq; interpretes negligendi à Theologo sunt, vbi particularem de Iure & Iustitia, de dominio & praescriptione, de successione & testamento, de publicis actionibus & Iudicijs, de pactis & contractibus, de restitutione & vindicatione, alijsque similibus rebus agitur, ut rectè notauit idem Canus lib. 10. loc. Theolog. cap. 9. Ex quibus satis patet, quod diximus, Theologiam tam quoad materiam, quam certitudinem, rationemque obiectiuam, Canonici Iuris scientiae praestare.

Sed & ratione finis superiorem esse Theologiam, ita facile ostenditur. Tamest enim quidem negari non possit, etiam Canonum scientiam, non secus ac Canones ipsos, ad spirituale bonum Ecclesiae, aeternamque hominum salutem ordinari; Theologia tamen hunc ipsum finem multò perfectius attingit, duabus de causis. Prima est. Quia Canones Ecclesiastici, cum sint quaedam leges humanae, directe, ac per se actus ac dispositiones merè internas animi, in quibus tamen potissimum ad salutem momenti est, praecipere non possunt; vt suo loco de legibus docetur: cum tamen Theologia de internis maximè virtutibus, vera nimirum in Deum fide, & charitate, vel maximè instruat; diuinaque de ijs praecpta exacte explicet & inuelet. Altera causa ex priori oritur; quia Ecclesiae leges & decreta per se directe ac immediatè spectant externam Ecclesiae politicam, & fidelium inter se conuictum; leges diuinae, quas Theologi ex scriptura sacra imprimis, alijsque fidei regulis proponunt & explicant, internam mentis & conscientiae puritatem potissimum respiciunt. The-

ologia igitur tanto perfectius mentes hominum ad aeternam beatitudinem consequendam disponit & ordinat: quanto interni virtutum actus, & conscientiae illibata puritas, plus ad salutem momenti adferunt, quam actus externi, & conuersatio inter homines inculpata.

Consenti his, quae diximus, Aureolus q. 1. prolog. art. 3. vbi ait: *Scientia Legalis aut Canonica, in seipsum quidem non est proprie scientia; sed memoratiua reuerentio legum, & statutorum. In his vero Iuris, quae tenent ex aequitate, & ex natura rei, ibi habent Iurista scientiam, qualem natura rei patitur; quia & sic continentur sub morali. In Moralibus autem sufficit rationalitas, nec exigitur Mathematica necessitas, ut patet ex Aristotele 2. Eth. cap. 7.*

Ex quibus omnibus conficitur, Theologiam non solum omnibus scientijs naturalibus, ipsaque adeo etiam vtriusque Iuris peritia digniorem esse, sed & cum supremam cognitionem humanae regulam continentem, atque ad supremum hominis finem perfectissimè ordinem, de his omnibus ex officio iudicare, easque sicubi à suprema illa regula diuinae reuelationis, ac salute aeterna deuiet, corrigere, & emendare: vti re ipsa multae leges ciuiles à sacris Canonibus correctae sunt. Sed & Canones quidam particularium conciliorum, vel etiam Doctorum, ad Theologiae trutinam, & infallibilem regulam verbi diuini rectè examinantur: vti in specie videre est apud Ioannem Azorium tom. 1. Instit. lib. 5. cap. 20. & 21.

Quod si Ecclesiae, conciliorum, vel summi Pontificis, adeoque canonum sacrorum auctoritas vniuersim (vt fit à Saecularijs hoc tempore) negetur atq; rejiciatur: certè qui eam tueri possunt, alij non sunt, quam Theologi; ita vt vbi Canonista, suo munere iam perfunctus, desinit, recitandis videlicet, & explicandis Canonibus; hic Theologia, eo casu, tanquam scientia superior, quasi sursum ascendendo incipiat; cuius est, ipsa etiam Iuris Canonici prima principia (Canones dico, & Ecclesiae decreta) contra impugnatores haereticos tueri. Plura de dignitate sacrae Theologiae peti possunt ex ijs, quae supra q. 2. dub. 5. docuimus, vbi probauimus, eam esse sapientiam.

Aduersus haec, quae in vtraque assertionem, pro tunc sacrae Theologiae dignitate, diximus, obijciunt; Theologiam sacram saepe etiam ope & subsidio, tum scientiarum naturalium, tum imprimis etiam vtriusque Iuris scientiae vti ac indigere, ad suum munus rectè exequendum, vt nos ipsi etiam paulo antea fecimus; vnde colligi videtur, eam non superiorem dictis scientijs, sed inferiorem esse. Respondetur eum S. Thoma hic q. 5. art. 5. ad 2. negando consequentiam: quia necessitas rei alicuius, aut scientiae, non eo ipso reddit eam alijs, quibus necessaria est, digniorem: alias Logica dignior esset omnibus scientijs, quando eius opera & ministerio omnes indigent. Instrumenta quoque artium omnium ipsis artibus & artificibus essent praestantiora; eum sine illis isti efficere nihil possint: grammatica item praestaret omnibus scientijs, quando sine litterarum cognitione comparari nulla scientia potest. Vt ut ergo quidem Theologia subinde etiam aliarum scientiarum, ac ipsius Iurisprudentiae ope; sed velut ministrantium, non praecipientium; vti superius etiam q. 1. dub. 2. ex Clemente Alexandrino retulimus.

Verba

Verba S. Thomæ ad propositum sunt ista: *Hæc scientia non accipit sua principia ab alijs scientijs, sed immediate à Deo per revelationem, Et ideo non accipit ab alijs scientijs tanquam à superioribus, sed utitur eis, tanquam inferioribus & ancillis: sicuti architectonica utuntur submissis fratribus, ut ciuiles militari. Et hoc ipsum,*

quod sic utitur eis, non est propter defectum & insufficientiam eius, sed propter defectum intellectus nostri: qui ex his, qua per naturalem rationem (ex qua procedunt alia scientia) cognoscuntur, facilius manducatur in ea, qua sunt supra rationem, qua in hac scientia traduntur. Ita S. Thomas. Atq; hæc de attributis Theologiæ factis,

QVÆSTIO V.

De principijs siue locis Theologicis,

S. Thom. 1. p. q. 1. art. 8. 9. & 10.

Absoluitur hæc quæstio quinque dubijs. I. Quot & quinam sint vniversim loci ac sedes principiorum Theologicorum. II. Quotuplex sit Scriptura sensus, & quam ad argumentandum efficax. III. An etiam conclusio Theologica ex duabus reuelatis, aut una reuelata, & altera naturaliter euidente, possit esse principium Theologicae argumentationis. IV. An etiam sequatur conclusio necessaria, seu certà de fide, si in discursu Theologico præmissa naturalis sit vel de inesse tantum, vel moraliter certà. V. An & quæ ratione argumenta contra fidem possint solui.

DVBIVM I.

Quot, & quinam sint vniversim loci ac sedes principiorum Theologicorum, & quanam singulorum ratio.

S. Thom. 1. p. q. 1. art. 8.

CAm Theologia sit habitus argumentatiuus, ut dictum q. 2. dub. 1. habet utiq; suos etiam quosdam argumentorum ac principiorum locos ac sedes, ex quibus argumenta depromit. Numerus autem locorum Theologicorum variè à varijs constituitur, non tam rerum ipsarum, quam verborum, discrimine, vt inferius dicemus.

Sunt enim primò nonnulli ex Theologis, qui vnium tantum locum Theologicum videntur assignare, nimirum scripturam sacram. Ita loquitur Scotus q. 3. prolog. ad quæstiunc. 3. vbi ait: *Theologia nostra non est actualiter omnium scibilium, pro statu isto, quia sicut Theologia beatorum habet terminum, ita & nostra ex voluntate Dei reuelantis. Terminus autem præfixus à voluntate diuina, quantum ad reuelationem generalem, est eorum, qua sunt in sacra scriptura. Quia sicut habetur in Apocal. ultimo, Qui apposuerit ad hæc, apponet ei Deus plagas, qua apponuntur in libro isto. Igitur Theologia nostra de facto non est nisi de his, qua continentur in scriptura, & de his qua possunt elici ex ipsis. Similia habet Henricus Gandauensis in summa art. 8. q. 6. vbi ait: *Tota ista scientia constata ex veteri testamento & nouo, isto modo imperfectionis, nulla omnino habet imperfectionem, sed est tota perfecta. Et inferius: Et sic, inquit, ex Euangelio Christi formaliter habetur omnis veritas, quam pollicitus erat per spiritum sanctum Apostolos docturū. Similia habet Gerfon tract. de exam. doctrinarum part. 2. considerat. 1. Vbi ex autoritate Beati Dionysij refert, nihil audendum dicere de diuinis, nisi**

qua nobis à scriptura sancta tradita sunt. Et addit: Quoniam scriptura nobis tradita est, tanquam regula sufficiens & infallibilis, pro regimine totius Ecclesiastici corporis & membrorum, usq; in finem seculi. Sed & ipse etiam S. Thomas, mox referendus, vnium tantum proprium & necessarium Theologiæ locum refert scripturam sacram; sub qua tamen etiam traditiones, & Ecclesiæ summique Pontificis autoritatem comprehendit; utpote quas generatim ipsa etiam scriptura commendat, vt inferius assert. 4. dicitur.

Secundò Bellarminus Cardinalis, tom. 4. contro-versia 1. lib. 1. & 4. vt & alij Controuersiarum Tractatores sæpe, omnes veritates fidei, adeoque principia Theologica ad duos generales locos reuocant, nimirum verbum Dei scriptum, & non scriptum; siue ad scripturam sacram, & traditiones; late hoc nomine accepto, pro omni fidei veritate, in scripturis speciatim non tradita.

Tertiò S. Thomas hic q. 1. art. 8. ad 2. obiter & velut aliud agens, Theologiæ argumentationis latissimæ acceptæ, quatuor locos commemorat; videlicet primò autoritatem sacrae scripturae; secundò autoritatem SS. Patrum; tertiò autoritatem Philosophorum, aliorumq; scriptorum profanorum; quartò rationem naturalem: ex quibus primum locum dicit esse, ex proprijs & necessarijs; secundum, ex proprijs quidem, sed probabilibus: quod intellige, si singuli, aut aliqui Patres seorsim aliquid tradant; & non omnes simul, in aliquo religionis dogmate consentiant: tertium ex probabilibus, sed extraneis; quod omnes fatentur: Quarto loco nullum ipse quidem peculiarem assignat titulum; Caietanus tamen ibidem interpretatur, itidem esse ex probabilibus & extraneis; sed non rectè. Nam S. Thomas potissimum respexit ad rationes necessarias & euidentiores; vt proinde ex eius mente præcipuè sit necessarium quidem, sed extraneorum.

Quartò Gregorius de Valentia hic q. 1. punc. 5. 1. §. omillis locis extraneis & probabilibus, septem.

locos